

2009 Mondriaan
– Stichting
2012 **Beleidsplan**

maart 2008

Inhoudsopgave

Inleiding	5
I Relevante ontwikkelingen	6
II Consequenties voor het beleid van de Mondriaan Stichting	8
III Financiering van afname: wisselwerking tussen aanbod en afnemers	11
IV Voorwaardenscheppende activiteiten	14
V Overige activiteiten	17
VI Werkwijze	19
VII Financiën	22
Bijlagen	25
1 Internationaal beleidsplan 2008–2012	27
2 Samenwerkingspartners	37
3 Financieringsmogelijkheden 2009–2012	38

Inleiding

In dit beleidsplan legt de Mondriaan Stichting haar voornemens voor de periode 2009–2012 neer. Deze voornemens zijn bepaald door verschillende factoren: een veranderende culturele praktijk, ontwikkelingen in de samenleving, noden in de kunst- en erfgoedsector en budgettaire beperkingen.

Daarbij heeft de Mondriaan Stichting zich geconcentreerd op haar statutaire taak: het bevorderen van de belangstelling voor, en afname van beeldende kunst, vormgeving en erfgoed. De voornemens in dit plan zijn dan ook daaraan gerelateerd. Daarnaast vat de Mondriaan Stichting haar taak als Stimuleringsfonds letterlijk op: in dit plan vindt u een aantal concrete voornemens om debat en reflectie, professionalisering en internationalisering te stimuleren.

De belangrijkste veranderingen zijn de verdere integratie van verschillende regelingen, het uitbreiden van de ondersteuningsmogelijkheden met de financiering van ontwikkelkosten en programmeringen, en nieuw actief beleid. Omdat het Internationale beleidsplan al in 2007 is ingediend, is dat onderdeel integraal opgenomen als bijlage 1.

De consequenties voor het beleid van de Mondriaan Stichting zijn tot stand gekomen doordat een groot aantal mensen en instellingen, van adviseurs tot aanvragers tot samenwerkingspartners, hierover heeft meegedacht. De adviseurs hebben in reguliere vergaderingen en in speciale bijeenkomsten hun mening gegeven. De mening van aanvragers over belangrijke ontwikkelingen, ondersteuningsmogelijkheden en de werkwijze is gevraagd in een uitgebreid onderzoek, uitgevoerd door Motivaction. Samenwerkingspartners hebben in overleggen of na lezing van dit plan hun reactie gegeven. De Mondriaan Stichting wil al deze personen bedanken voor hun bijdrage.

Het plan start met het benoemen van een aantal maatschappelijke en culturele ontwikkelingen die relevant zijn voor de culturele sector, en dus voor het beleid van de Mondriaan Stichting. De consequenties daarvan worden in hoofdstuk II beschreven en in de hoofdstukken III, IV en V concreet uitgewerkt. In hoofdstuk VII worden de financiële gevolgen uiteengezet. In de bijlagen tenslotte is, behalve het reeds ingediende Internationale beleidsplan en een puntsgewijs overzicht van de consequenties van dit plan, ook informatie opgenomen over de samenwerkingspartners van de Mondriaan Stichting.

Relevante ontwikkelingen

Hedendaagse kunst en de erfgoedsector worden onmiskenbaar beïnvloed door maatschappelijke en brede culturele ontwikkelingen. Veranderingen in de samenleving hebben een weerslag op de taak, functie en missie van culturele instellingen. En andersom kunnen instellingen deze ontwikkelingen duiden, kaders geven en van andere perspectieven voorzien.

De voor de kunst, vormgeving en erfgoed meest relevante ontwikkelingen worden hieronder kort besproken. In hoofdstuk II wordt geschetst hoe deze ontwikkelingen invloed hebben op het beleid en de keuzes van de Mondriaan Stichting.

globalisering en diversiteit

Kunst en erfgoed krijgen in toenemende mate waarde en betekenis in een internationale context. Instellingen en individuen werken steeds vaker grensoverschrijdend en culturele ontwikkelingen hebben een transcultureel karakter. Internationale uitwisseling en samenwerking is nodig in een wereld die door toenemende mobiliteit en migratie wordt gekenmerkt. Deze bewegingen beïnvloeden de programmering, de collectie, het publiek en de betekenis van culturele organisaties.

Collega-instellingen in andere landen zoeken naar antwoorden op dezelfde vragen en opgaven, of het nu gaat om auteursrecht of behoudskwesties, om methodieken of theorievorming. Oplossingen worden steeds meer over de grenzen heen gevonden. Internationale reflectie en netwerken zijn daarom belangrijk, omdat ze bijdragen aan een beter begrip over het eigen functioneren, inspiratie kunnen bieden en gezamenlijke oplossingen kunnen genereren. De Mondriaan Stichting heeft daarom het afgelopen jaar, samen met een groot aantal culturele en ontwikkelingsorganisaties, aandacht gevraagd voor het stimuleren van internationale samenwerking en pleit voor het ontwikkelen van een Nieuwsgierigheidsbeleid (zie pagina 16 en 19). Dit beleid moet de interesse in en kennis van andere culturen stimuleren, onder meer door de samenwerking tussen culturele organisaties en organisaties op het gebied van ontwikkelingssamenwerking te bevorderen.

Naast de aansluiting bij internationale en transculturele ontwikkelingen wordt tegelijkertijd de lokale context belangrijker: de eigen buurt, stad of regio. Musea, presentatie-instellingen of archieven kunnen bredere ontwikkelingen in een herkenbaar kader plaatsen, naar de lokale situatie vertalen of reflectie bieden. Grote, abstracte migratiestromen worden bijvoorbeeld zichtbaar in een veranderend publiek in de eigen regio, dat wellicht een andere benadering vraagt. Culturele instellingen leggen die verbanden en maken ze zichtbaar. Daarmee geven ze betekenis aan globale ontwikkelingen voor hun (lokale of nationale) publiek. Met name op lokaal niveau worden veel van deze projecten ontwikkeld. Daarom is regionale spreiding van (de ondersteuning van) dergelijke activiteiten – naast de politieke aandacht – een relevant onderwerp. Een goede aansluiting op het eigen publiek is immers een voorwaarde voor succes.

digitalisering en interdisciplinariteit

Technische innovaties hebben communicatie in de wereld enorm vereenvoudigd. Dat heeft grote gevolgen voor de manier waarop van kunst en erfgoed wordt genoten. Maar de invloed gaat verder: nieuwe media beïnvloeden de wijze waarop cultuur tot stand komt, op welke podia deze te zien is en in welke mate zij maatschappelijk wordt gedragen. Dit biedt bijzondere kansen om de relatie met het publiek en de samenleving te versterken. Maar door het wezenlijk andere gebruik

(een virtuele bezoeker heeft andere wensen dan een fysieke) stelt dat tegelijk ingrijpende eisen aan het eigen functioneren. Het inspelen op deze ontwikkelingen is dan ook een van de belangrijkste opgaven voor beeldende kunst- en erfgoedinstellingen.

De klassieke verdeling tussen aanbieder en afnemer verandert. Door digitale toepassingen kunnen professionals met een andere expertise, maar ook het algemene publiek, bijdragen aan projecten. De conservator treedt op als makelaar in kennis en bepaalt hoe hij of zij de door anderen toegevoegde expertise gebruikt. Een nieuw soort projecten is het gevolg, waarbij het (toekomstige) publiek in een vroeg stadium wordt betrokken bij de conceptvorming en zo mede het eindresultaat bepaalt.

Mede door het gebruik van nieuwe media is interdisciplinariteit een bekend cultureel kenmerk geworden. Oude scheidslijnen tussen artistieke en culturele disciplines vervagen. Dit brengt nieuwe werkvormen, podia en presentaties met zich mee. Een nieuwe generatie makers richt hun beroepspraktijk op een andere manier in. Met behulp van digitale mogelijkheden werken zij vaker samen in tijdelijke, interdisciplinaire projecten, waar het inhoudelijke concept het startpunt vormt. De vorm is daarbij van ondergeschikt belang.

In het erfgoed wordt dat zichtbaar in een toenemende samenwerking met andersoortige organisaties en soms zelfs fusies: tussen musea, archieven, bibliotheken en instellingen zonder collectie. Het onderscheid naar collectiegebied en ook tussen roerend en onroerend erfgoed wordt minder scherp. Dat biedt kansen: op integrale presentaties, op verdieping en op schaalvergroting.

onvoldoende profilering

De Raad voor Cultuur constateert dat instellingen zich te weinig van elkaar onderscheiden. Een oorzaak daarvan is de toegenomen concurrentie, als gevolg van het grote aanbod. Er zijn in Nederland vele musea, archieven en instellingen waar kunst en erfgoed wordt gepresenteerd. Elke week openen tientallen tentoonstellingen door het hele land. Dit overdadige aanbod lijkt een ongekende luxe, maar heeft ook een schaduwkant.

De concurrentie met elkaar en met andere vormen van vrije tijdsbesteding, die vaak beschikken over substantiële marketingexpertise en -budgetten, resulteert in veel vergelijkbare projecten. Dat komt een duidelijke, inhoudelijke profilering en positionering die zich onderscheidt van collega's niet ten goede.

professionalisering en innovatie

De optelsom van de eerder beschreven ontwikkelingen stelt forse eisen aan culturele instellingen. Aansluiting op internationale ontwikkelingen, de veranderende samenstelling van een divers publiek, de druk op de gevestigde taak- en rolverdeling (tussen aanbieder en publiek, tussen andersoortige instellingen, tussen instelling en samenleving) vraagt allereerst om een duidelijk besef van de eigen rol en functie. Het opnieuw definiëren van de eigen missie en functie vraagt om scherpe keuzes; de veranderende samenleving om een herkenbaar profiel. Voor betrokkenheid en draagvlak zijn herkenbaarheid en inhoudelijke betekenis immers voorwaarden. Deze mentaliteitsverandering vormt de belangrijkste uitdaging voor de cultuursector.

Die opgave, gekoppeld aan de groeiende concurrentie, vraagt om professionele organisaties die flexibel kunnen anticiperen. Niet alleen de specifieke taken als collectiebeheer, tentoonstellen en onderzoek, maar ook de communicatie en marketing moeten van hoog niveau zijn. Steeds vaker wordt geconstateerd door instellingen, koepelorganisaties, de Raad voor Cultuur en de Minister dat verdere professionalisering in de sector noodzakelijk is.

hogere kosten, versnippering van middelen en tekortfinanciering

De hogere eisen aan inhoud, publieksbereik en presentatie maken projecten over de gehele linie duurder. Ook het gebruik van nieuwe media leidt tot hogere uitgaven. De beschikbare middelen worden daardoor schaarser. Dat heeft weer een negatief effect op de professionaliteit van projecten en organisaties. Deze vicieuze cirkel is uitgebreid beschreven in de publicatie *Second Opinion*; ook de Raad voor Cultuur, de Commissie Cultuurprofijs en de Minister hebben eerder gewezen op het belang minder projecten met meer middelen te financieren en op deze manier de top te stimuleren.

De Mondriaan Stichting is, net als de Commissie Cultuurprofijs, van mening dat de huidige vorm van tekortsubsidiëring organisaties voor goed gedrag 'straft'. Extra financiering uit publieksinkomsten of private bronnen leidt immers tot een verkleind tekort en dus minder subsidie. In hoofdstuk II stelt de Mondriaan Stichting een alternatief voor tekortfinanciering voor.

Consequenties voor het beleid van de Mondriaan Stichting

De bovenstaande ontwikkelingen hebben gemeen dat zij ingrijpende consequenties hebben voor de relatie tussen kunst en erfgoed(-instellingen) en hun publiek. Dat raakt de kern van het beleid van de Mondriaan Stichting, die immers is opgericht als stimuleringsfonds voor de belangstelling voor en afname van beeldende kunst, vormgeving en erfgoed. Het bevorderen van die belangstelling is dan ook haar primaire taak.

Het uitgangspunt daarbij is de overtuiging dat de maatschappij baat heeft bij kunst en erfgoed van excellente kwaliteit en een sterke cultuursector. De intrinsieke waarde van kunst en erfgoed staat buiten kijf: ze vormen de immateriële waarde van een samenleving. Kunst en erfgoed bieden schoonheid, reflectie en diepgang; inspiratie, inzicht en confrontatie. Erfgoed is veranderlijk en dynamisch: het gaat om voorwerpen, verhalen, denkkaders, tradities en overleveringen uit ons verre en nabije verleden.

Kunst- en erfgoedorganisaties bieden het publiek de mogelijkheid om nieuwe of vertrouwde verbandingen te leggen tussen objecten, verhalen, visies en mensen. Het publiek kan daarbij variëren van een select aantal vakgenoten bij een conferentie, tot een algemeen, breed publiek bij een grote publieksmanifestatie.

Vanuit dit uitgangspunt wil de Mondriaan Stichting eraan bijdragen dat sterke relaties met die samenleving worden gelegd en onderhouden. Dat de waarde van kunst en erfgoed wordt (h)erkend en op waardering kan rekenen. Kortom, dat kunst en erfgoed aan betekenis winnen.

Dit betekent concreet, dat activiteiten die in concept, proces of uitvoering van betekenis zijn voor, dan wel een relatie leggen met de samenleving in aanmerking komen voor ondersteuning. Het gaat dan om projecten die verschil maken, effect sorteren en meerwaarde hebben. Daarbij kan gedacht worden aan innovatieve, voorbeeldstellende presentaties, nieuwe vormen van samenwerking of vergaand doelgroepenbeleid, en activiteiten met een opmerkelijke inhoud. Voorwaarde voor financiering is dat een aanvrager scherp op het netvlies heeft wat wordt ontwikkeld, voor welk publiek en waarom. Met andere woorden: wat wil ik voor wie betekenen?

Daarnaast wil de Mondriaan Stichting bijdragen aan het creëren van een sterke sector met professionele organisaties. Dit is immers een voorwaarde om een publiek voor langere tijd aan zich te binden. Daarom financiert, initieert en organiseert de Mondriaan Stichting voorwaardenscheppende activiteiten die bijdragen aan het versterken van de sector (zie hoofdstuk IV). Deze voorwaarden lopen sterk uiteen: van een kwalitatief hoogstaand aanbod, een professionele communicatie tot het organiseren van oriëntatierizen.

Gezien de beschreven ontwikkelingen, de noden en behoeften in de sector en de ervaringen met verschillende ondersteuningsinstrumenten, kiest de Mondriaan Stichting voor een eenvoudig instrumentarium met heldere doelstellingen. Daarbij zet zij in op excellentie en innovatie, internationalisering en professionalisering. Ook past zij op punten de voorwaarden van financiering aan.

excellentie en innovatie

Omdat het budget beperkt is, zal de Mondriaan Stichting alleen bijdragen aan uitzonderlijke activiteiten. Deze activiteiten zijn van hoge kwaliteit en hebben een voorbeeldwerking voor de sector. Daarnaast wil de Mondriaan Stichting al in de conceptfase van projecten de kwaliteit stimuleren. Aanvragers hebben aangegeven dat het ontwikkelen en opzetten van een project vaak meer tijd en middelen kost dan zij beschikbaar hebben. Vooral in internationale samenwerkingsprojecten kunnen de voorbereidingskosten oplopen. Sommige instellingen kunnen daarom niet participeren. Dat staat een innovatieve en excellente uitvoering van projecten in de weg. Daarom zal de Mondriaan Stichting vanaf 2009 ook de ontwikkelkosten van een project (de voorbereidingskosten van dergelijke samenwerking) ondersteunen (zie pagina 11). In 2007 is daar op kleine schaal mee geëxperimenteerd, en de reacties uit het veld zijn zeer positief.

professionalisering

Gezien het grote belang van professionalisering wil de Mondriaan Stichting instellingen in staat stellen om daaraan een impuls te geven. Instellingen geven vaak aan dat zij daarvoor echter te weinig tijd, expertise en/of middelen hebben. In sommige gevallen zijn instellingen echter te klein, of is het voor individuele instellingen moeilijk om de voorwaarden te creëren voor een kwalitatief hoogwaardige bedrijfsvoering. In die gevallen wil de Mondriaan Stichting bezien of zij een rol kan spelen in het creëren van voldoende massa (bijvoorbeeld op het terrein van communicatie) of introduceren van nieuwe instrumenten (bijvoorbeeld het opzetten van een leiderschapsprogramma; zie pagina 14).

internationalisering

Internationalisering en internationale promotie vormen een integraal onderdeel van het beleid van de Mondriaan Stichting. Zowel internationale samenwerking, internationale presentaties in Nederland als de presentatie van kunst uit Nederland in het buitenland maken daarvan deel uit. Internationale activiteiten zijn van belang om aansluiting bij belangrijke internationale ontwikkelingen te (blijven) garanderen. Bovendien draagt een internationaal perspectief bij aan een betere aansluiting bij onze cultureel diverse maatschappij. Het Midden-Oostenprogramma (zie pagina 15) en Arts Collaboratory (zie bijlage 1) zijn in dit verband het vermelden waard.

Daarbij heeft de Mondriaan Stichting de ondersteuningsmogelijkheden zoveel mogelijk ook opengesteld voor erfgoedactiviteiten, waar het beleid zich eerder vooral op beeldende kunst en vormgeving richtte. Dit is conform de intenties van *Koers Kiezen* en *Kunst van Leven*.

Het internationale beleid is opgenomen in het Internationale beleidsplan dat in het najaar van 2007 aan de Ministeries van Buitenlandse Zaken en OCW is gestuurd, en maakt integraal onderdeel uit van het Beleidsplan 2009–2012 (zie bijlage 1).

Bij de ondersteuning kiest de Mondriaan Stichting bovendien voor:

selectie en concentratie van middelen

De Mondriaan Stichting heeft door de groeiende professionaliteit en de daarmee verbandhoudende stijgende projectkosten in de afgelopen jaren voor hetzelfde budget minder projecten kunnen honoreren. Zij heeft onvoldoende middelen om elke goede tentoonstelling of activiteit te ondersteunen. De Mondriaan Stichting blijft ook in de komende periode kiezen uit een groeiend aanbod, waarbij zij meer dan in het verleden van organisaties zal verwachten dat zij hun positie in het culturele veld kennen. Wat is hun meerwaarde in een landschap dat zoveel instellingen en projecten beslaat?

reëel honoreringspercentage

De afgelopen periode is ook ervaren dat er zoiets bestaat als een te hoog afwijzigingspercentage, met een ongewenst ontmoedigend effect op aanvragers. Wanneer bijvoorbeeld slechts 1 op de 5 projecten gehonoreerd kan worden, is er te weinig ruimte voor het nemen van risico en komen te veel projecten slechts vanwege budgettaire redenen niet voor ondersteuning in aanmerking. Om dit te voorkomen heeft de Mondriaan Stichting de afgelopen jaren bijvoorbeeld extra financiële ruimte gemaakt voor de ondersteuning van projecten en programmeringen. De praktijk wijst uit dat een honoreringspercentage van 35% het minimum is. Het aangevraagde budget voor 2009–2012 is op dit percentage afgestemd.

alternatieven voor tekortfinanciering

De subsidievoorwaarden worden aangepast op effectiviteit. Zoals aan de orde is gekomen in hoofdstuk I, heeft de huidige vorm van tekortsubsiëring een negatief effect op het cultureel ondernemerschap van organisaties. De Mondriaan Stichting wil dat principe herzien, om succesvolle projecten juist te stimuleren. Daarbij denkt zij bijvoorbeeld aan het maken van afspraken met de aanvrager over besteding van het positieve resultaat. Hier heeft zij de afgelopen jaren op beperkte schaal en met succes mee geëxperimenteerd.

nieuwe instrumenten

In de vorige periode heeft de Mondriaan Stichting de Stimuleringsprijs voor Culturele Diversiteit uitgereikt. De Prijs was, behalve als erkenning van het beste plan, ook een middel om ervaring op te doen met andere vormen van ondersteuning. De prijs heeft, ondanks aanvankelijke kritiek, beslist bijgedragen aan het genereren van aandacht voor het onderwerp. Er ontstond openbaar debat over het onderwerp en er werd veel publieke aandacht gegenereerd (de uitreiking haalde het NOS televisiejournaal). Met het bedrag werd een instelling in staat gesteld om een ambitieus, voorbeeldstellend en langlopend project op te zetten. De ervaringen daarmee worden door de Mondriaan Stichting tijdens en na afloop van het project geëvalueerd en beschikbaar gemaakt voor andere instellingen.

Bovendien is een aantal van de genomineerde projecten later, al dan niet met steun van de Mondriaan Stichting, verder uitgewerkt en uitgevoerd. Op deze manier heeft de prijs ook bijgedragen aan verdere inbedding van het onderwerp.

De komende periode wil de Mondriaan Stichting met nieuwe vormen van ondersteuning blijven experimenteren. De Stimuleringsprijs wordt structureel ingezet (zie hoofdstuk III).

erfgoedbrede benadering

De Mondriaan Stichting financiert op dit moment publieksprojecten op het gebied van roerend erfgoed. Gezien steeds vaker voorkomende samenwerking tussen verschillende erfgoedinstellingen en de groeiende aandacht voor een erfgoedbrede benadering, is het logisch dat wanneer daarvoor middelen beschikbaar komen, ook publieksprojecten voor onroerend erfgoed ondersteund kunnen worden. Bij deze verbreding van haar werkterrein zal de Mondriaan Stichting afstemming zoeken met relevante partijen.

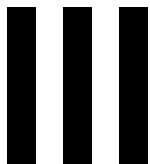
regionale spreiding

De Mondriaan Stichting is een landelijk fonds en zal projecten met een landelijk belang financieren. Tegelijkertijd zien we dat projecten met een interessante maatschappelijke inbedding vaak vanuit een lokale of regionale basis worden geëntameerd. Om dit te kunnen faciliteren streeft de Mondriaan Stichting naar een redelijke regionale spreiding van haar ondersteuning. Zij ondersteunt graag lokale projecten die op een innovatieve manier nieuwe relaties met het publiek smeden.

actief beleid

Zoals de Raad voor Cultuur aangeeft en zoals ook zeer gebruikelijk is in het buitenland (Kulturstiftung des Bundes (D), National Endowment for the Arts (US), Heritage Lottery Fund en Arts Council England (UK)) past het een stimuleringsfonds om, naast het financieren van projecten, ook (in samenwerking met anderen) projecten te ontwikkelen. De Mondriaan Stichting zal in de nieuwe beleidsplanperiode haar actieve beleid strategisch inzetten en stevig inkaderen: eigen activiteiten zijn direct te koppelen aan haar doelstellingen. Daarbij geldt dat geen (concurrerende) activiteiten worden ontwikkeld waar de sector al in voorziet, en steeds wordt gestreefd naar samenwerking met partijen in het veld, om zo inbedding te garanderen (zie bijlage 2 voor een overzicht van de huidige samenwerkingspartners).

Voorbeelden van dit beleid zijn het uitreiken van prijzen en het leiderschapsprogramma (zie hoofdstuk III en IV), maar ook samenwerkingen met organisaties en andere fondsen, zoals Arts Collaboratory (zie hoofdstuk VI).

Financiering van afname: de wisselwerking tussen aanbod en afname

De Mondriaan Stichting wil, net als in de vorige beleidsperiode, haar financieringsmogelijkheden zo goed mogelijk afstemmen op de werkwijze van aanvragers en daarbij vooral aansluiten op de verschillende vormen en lengtes van activiteiten. De ondersteuning wordt de komende periode in drie soorten ingedeeld: ondersteuning voor de ontwikkeling van een project, de uitvoering ervan en voor langer lopende activiteiten (programmeringen).

Met deze nieuwe werkwijze wordt een volgende stap gezet in het stroomlijnen en vereenvoudigen van de ondersteuning, waarmee in 2004 is begonnen en waarop door aanvragers enthousiast is gereageerd. De ondersteuning wordt duidelijker en effectiever en voor aanvragers overzichtelijker en passender. In plaats van aparte regelingen voor verschillende sectoren, neemt het doel van de ondersteuning een centrale plaats in: *bijdragen aan het leggen en onderhouden van sterke en diverse relaties met de samenleving, zodat de waarde van kunst en erfgoed wordt (h)erkend, gewaardeerd en aan betekenis wint.*

In dit beleidsplan worden de voornemens gepresenteerd. Na de advisering door de Raad voor Cultuur en het besluit van de Minister worden de ondersteuningsmogelijkheden in nieuwe regelingen vastgelegd.

ontwikkelkosten

Met deze mogelijkheid wil de Mondriaan Stichting inspelen op de bestaande behoefte in het veld om projecten beter voor te bereiden. Het gaat dan bijvoorbeeld om de voorbereidingskosten van internationale samenwerkingsprojecten. De Mondriaan Stichting wil deze voorbereidingskosten ondersteunen, omdat zij

- ___ leiden tot betere projecten (innovatie)
- ___ een stimulans betekenen voor (regionale, nationale of internationale) ambitie
- ___ bijdrage aan professionalisering van organisaties
- ___ intensieve (internationale) samenwerking mogelijk maken
- ___ kansen bieden voor organisaties met op dit moment (relatief) weinig financiering
- ___ leiden tot kennisdeling
- ___ met een relatief kleine investering een groot resultaat bereiken

projecten

De Mondriaan Stichting financiert projecten die de relatie tussen kunst, vormgeving en erfgoed en publiek (individueel en samenleving) versterken. Beeldende kunst, vormgeving en cultureel erfgoed worden breed geïnterpreteerd; nieuwe media maken daar bijvoorbeeld integraal onderdeel van uit. Het kan gaan om uiteenlopende vormen van activiteiten die in tijd zijn afgebakend: presentaties, educatieve activiteiten, festivals, debatten, maar ook om (kunst- of vormgevings) opdrachten door onderwijsorganisaties.

De aparte financieringsmogelijkheden voor verschillende vormen van projecten komen te vervallen. Er komt één categorie voor in de plaats: alle projecten, digitaal of niet, met elke vorm van erfgoed,

beeldende kunst of vormgeving, die bijdragen aan de doelstelling komen voor ondersteuning in aanmerking. Daarbinnen wordt in het bijzonder belang gehecht aan projecten op het gebied van internationalisering en culturele diversiteit. De Mondriaan Stichting integreert diversiteit op deze manier in haar beleid; de Stimuleringsprijs voor Culturele Diversiteit (zie pagina 13) vormt hierop een aanvulling.

Nieuwe media in de beeldende kunst en het erfgoed is een integraal onderdeel van de ondersteuning van projecten. Digitalisering van collecties en digitale erfgoedpresentaties worden door aanvragers, adviseurs, Erfgoed Nederland en ook de Raad voor Cultuur genoemd als de belangrijkste aandachtspunten voor de komende periode. Naast de mogelijkheden die de Mondriaan Stichting gaat bieden voor digitale presentaties, is extra inspanning nodig om de Nederlandse voorhoedepositie te behouden. Gezien haar grote ervaring op dit terrein en vooruitlopend op de aangekondigde evaluatie van de financiering van digitalisering door het Ministerie van OCW, ziet de Mondriaan Stichting daarin ook een rol voor zichzelf.

meerjarige programmeringen

De Mondriaan Stichting zal naast projecten ook activiteiten met een langere looptijd ondersteunen (maximaal drie jaar). Het gaat om programmeringen van niet-rijksgesubsidieerde beeldende kunst- en erfgoedorganisaties die vernieuwing brengen in de sector en reflecteren op wat er gaande is. Voor de erfgoedsector en hedendaagse kunstmusea betekent dit een flinke uitbreiding van de mogelijkheden.

De Mondriaan Stichting wil deze programmeringen ondersteunen, omdat:

___ de langere periode instellingen in staat stelt om omvangrijke projecten te ondernemen

___ een coherente programmering de herkenbaarheid en profilering ten goede komt

___ instellingen daardoor kunnen investeren in nieuwe processen en methodes

___ over een langere periode een band met hun publiek kunnen opbouwen

___ instellingen daardoor langdurige samenwerkingsverbanden kunnen aangaan

Daarnaast vraagt de aard van bijvoorbeeld de publicatie van tijdschriften om een langer lopende ondersteuning.

___ PRESENTATIE-INSTELLINGEN HEDENDAAGSE KUNST Met de door de Minister voorgenomen verhoging van het budget voor programmering door presentatie-instellingen en kunstenaarsinitiatieven kan deze eindelijk financieel op niveau worden gebracht. De Mondriaan Stichting pleit al langer voor verhoging van deze middelen, omdat het huidige budget ontoereikend is.

Een belangrijke meerwaarde van deze programmeringen ligt in een innovatieve, actuele presentatie van hedendaagse beeldende kunst. Door het flexibele karakter (onder meer door het ontbreken van een collectie) kunnen deze instellingen actueel programmeren, en zijn zo een waardevolle aanvulling op het aanbod in musea. Ze vormen centra voor ideeënvorming en reflectie en tonen de laatste ontwikkelingen in de kunst. Opvallend is ook de interdisciplinaire aanpak, waarbij nauwelijks onderscheid wordt gemaakt tussen vormgeving, beeldende kunst en nieuwe media.

De extra middelen stellen de Mondriaan Stichting in staat de ondersteuning per instelling op het gewenste niveau te brengen en een redelijk honoreringspercentage (zie hoofdstuk II) te hanteren. Ook zal extra aandacht worden geschonken aan overdracht en communicatie. Daardoor zal de professionalisering toenemen en het bereik van de activiteiten worden vergroot.

___ ERFGOEDINSTELLINGEN Op het gebied van erfgoed maakt de Mondriaan Stichting extra ruimte voor experiment, bijzondere samenwerking en aansluiting bij internationale ontwikkelingen. Musea hebben herhaaldelijk aangegeven onvoldoende middelen te hebben om bijzondere of experimentele onderdelen te kunnen bekostigen. Gebrek aan vernieuwing is door de Raad voor Cultuur, maar ook door adviescommissies van de Mondriaan Stichting, meermalen aangemerkt als het belangrijkste aandachtspunt. Met de financiering van programmeringen geeft de Mondriaan Stichting organisaties de mogelijkheid om over een langere periode experimenten aan te gaan, een coherente en voorbeeldstellende programmering op te zetten en nieuwe relaties met het publiek te onderzoeken. Ondersteuning van dergelijke programmering komt de (internationale) profilering en kwaliteit ten goede. Aanvragen zullen worden beoordeeld op de voorbeeldstellende programmering en het belang voor de Collectie Nederland. Binnen deze ondersteuning zal ook het budget voor versterking van internationale programmering voor moderne kunst, dat het Ministerie van OCW de Mondriaan Stichting heeft toegezegd, worden ondergebracht.

— MODERNE EN HEDENDAAGSE KUNSTMUSEA Voor moderne en hedendaagse kunstmusea geldt een bijzondere situatie. De Mondriaan Stichting draagt sinds jaar en dag bij aan het reguliere aankoopbeleid van deze musea. De huidige financiering van structurele aankopen blijft vooralsnog ongewijzigd. Dat laat onverlet dat deskundigen die de afgelopen jaren bij de beoordeling betrokken waren, zich mede naar aanleiding van de aanvraagronde voor 2008-2009 zeer kritisch hebben uitgelaten over de aankoopplannen. Men was van mening dat musea zich te weinig profileren ten opzichte van elkaar. De collectieplannen vertonen zeer regelmatig overlap. Blijkbaar is er geen breed gedeelde overeenstemming over wie wat binnen de Collectie Nederland doet, waar lacunes zitten en hoe de verschillende collecties zich tot elkaar verhouden. Deze analyse sluit aan bij het advies van de Raad voor Cultuur dat extra afstemming gestimuleerd moet worden. De Mondriaan Stichting is positief over de suggestie van de Raad om gezamenlijk ingediende collectieplannen te belonen, bijvoorbeeld in de vorm van een extra bijdrage ('bonus'). De Mondriaan Stichting wil de mogelijkheden hiervoor, vanzelfsprekend in samenhang met het doel van de regeling, in 2008 integraal onderzoeken en zondig aanpassen.

Daarnaast zet de Mondriaan Stichting de volgende instrumenten in:

prijzen

Prijzen kunnen een vorm van erkenning zijn voor reeds geleverde prestaties, maar ook een impuls voor nog te ontwikkelen initiatieven en het realiseren van plannen. De impuls die daarvan uitgaat vindt de Mondriaan Stichting, gezien haar opdracht als stimuleringsfonds, interessant. Daarnaast betekent de publieke aandacht die met een dergelijke prijs gepaard gaat voor de sector, het onderwerp en de instelling een duidelijke meerwaarde.

De Mondriaan Stichting wil daarom jaarlijks twee prijzen uitreiken die bijdragen aan de centrale doelstelling om de banden met de samenleving te versterken: een prijs als erkenning voor een project, en een prijs als stimulerende impuls. Beide prijzen richten zich op de relatie tussen organisatie en publiek. Zowel beeldende kunst- als erfgoedorganisaties kunnen in aanmerking komen voor de prijs.

— MONDRIAANPRIJS Jaarlijks ontvangt de instelling (museum, archief, presentatie-instelling) met het meest vernieuwende publieks- of doelgroepenbeleid de Mondriaanprijs. De prijs is een erkenning van een voorbeeldstellende aanpak. De Mondriaan Stichting wil op deze manier de aandacht vestigen op een best practice en, analoog aan bijvoorbeeld de Spinozaprijs in de wetenschap, haar waardering publiekelijk kenbaar maken en succes belonen. Aan de prijs is een geldbedrag verbonden, zodat het museum het succes verder kan uitbouwen. De selectie geschiedt door een deskundige jury.

— STIMULERINGSPRIJS VOOR CULTURELE DIVERSITEIT Een stimuleringsprijs is een effectief instrument om organisaties (extra) te motiveren om een visie, beleid en activiteiten te ontwikkelen op dit terrein. Dit is nodig, omdat uit onderzoek van Erfgoed Nederland blijkt dat slechts een derde van de erfgoedinstellingen culturele diversiteit heeft opgenomen in het beleid; in de beeldende kunstsector is het nog een stuk slechter gesteld. Prijzen zijn in te zetten om een gedachtegoed te ontwikkelen of om het experiment te bevorderen. De Mondriaan Stichting vindt het thema culturele diversiteit in relatie tot kunst en erfgoed van groot belang en wil er via de uitreiking van een stimuleringsprijs jaarlijks aandacht op vestigen. De prijs zal afwisselend worden uitgereikt aan een erfgoedinstelling en een hedendaagse kunstinstelling. Een (internationale) jury kiest de winnaar.

KunstKoop

Als afnamefonds ligt het stimuleren van de particuliere markt voor beeldende kunst en vormgeving de Mondriaan Stichting nauw aan het hart. De KunstKoop stelt particulieren in staat bij geselecteerde galleries kunst renteloos op afbetaling te kopen. De KunstKoop kan rekenen op een zeer breed draagvlak in de sector, meer dan 1000 kunstenaars hebben er jaarlijks profijt van en er wordt voor meer dan tien miljoen euro aan kunst mee gekocht. Daarom is het ook zo belangrijk dat de KunstKoop in de komende Cultuurnotaperiode wordt voortgezet. De Mondriaan Stichting zal de KunstKoop in de komende periode zo efficiënt en effectief mogelijk blijven inzetten, daar waar nodig in overleg met de Nederlandse Galerie Associatie (NGA).

IV

Voorwaardenscheppende activiteiten

Professionaliteit is een voorwaarde voor inhoudelijke kwaliteit en duurzaam publieksbereik. Om het publiek te kunnen (blijven) boeien is de voortdurende ontwikkeling van de eigen expertise binnen instellingen van groot belang. Inzichten veranderen en nieuwe technieken worden ontwikkeld en geïmplementeerd, of het nu om inhoudelijke ontwikkelingen gaat of om bijvoorbeeld marketing, nieuwe media en publieksbeleid. Voor inhoudelijke excellentie is het belangrijk op de hoogte te zijn van internationale ontwikkelingen en ontwikkelingen in andere sectoren.

Om hedendaagse kunst- en erfgoedinstellingen in staat te stellen verder te professionaliseren, zal de Mondriaan Stichting voorwaardenscheppende activiteiten ondersteunen en zondig initiëren. Ook hier concentreert zij zich op de in hoofdstuk II genoemde terreinen: excellentie en innovatie, professionalisering en internationalisering.

excellentie en innovatie

— REFLECTIE EN DEBAT Reflectie en debat zijn een fundamenteel onderdeel van een levendige cultuursector die ruimte biedt aan nieuwe ontwikkelingen, verdieping of gedachtevorming over bepaalde onderwerpen. De Mondriaan Stichting is geïnteresseerd om aanvragen voor lezingen en bijeenkomsten te financieren. In samenwerking met partners uit de sector zal zij het debat ook (mede)initiëren en organiseren, en op deze manier een platform bieden voor uitwisseling en reflectie, met bijdragen van experts op verschillende terreinen. Ontwikkeling van deze expertise draagt direct bij aan het primaire doel, het bevorderen van de belangstelling voor en de afname van beeldende kunst, vormgeving en cultureel erfgoed. Naast de organisatie van lezingen en debatten geeft de Mondriaan Stichting publicaties uit. In deze publicaties is de afgelopen jaren gereflecteerd op internationaal cultuurbeleid (*All that Dutch*) en beeldend kunstbeleid (*Second Opinion*). De Mondriaan Stichting wil een vergelijkbare bijdrage leveren aan gedachtevorming over de huidige en toekomstige erfgoedpraktijk en -beleid, in samenwerking met relevante organisaties.

— LEIDERSCHAPSPROGRAMMA In de cultuursector groeit de laatste jaren de zorg om de opleiding van toekomstige directeuren. Talentvolle professionals zijn veelal óf inhoudelijk, óf zakelijk opgeleid. Er is in de praktijk vaak weinig gelegenheid om een brede combinatie van visie, ervaring en vaardigheden te ontwikkelen. Veel instellingen kunnen dergelijke begeleiding intern niet bieden, terwijl de verwachting is dat juist de komende tien jaar veel leidinggevende posities vacant komen. Goed leiderschap is een voorwaarde voor goed functionerende, professionele instellingen, of het nu gaat om het ontwikkelen van (inhoudelijke) visie of goed management.

In het buitenland zijn goede ervaringen opgedaan met specifieke programma's om dergelijk leiderschapstalent (naast de eigen functie) te ontwikkelen. De Mondriaan Stichting is overtuigd van het belang van goed leiderschap en zal daarom een dergelijk, op de Nederlandse situatie toegespitst programma initiëren. Daarbij zal de Mondriaan Stichting intensief samenwerken met sectorinstituten, ondersteunende instellingen, brancheorganisaties en culturele instellingen. Intensieve, op maat geboden begeleiding is de leidraad. Het programma zal mede worden gebaseerd op de ervaringen van het Cultural Leadership Programme van de Clore Duffield Foundation (UK), volgens de Mondriaan Stichting een van de betere programma's. De Clore Duffield Foundation heeft inmiddels hun medewerking toegezegd.

professionalisering

___ COMMUNICATIE EN MARKETING De culturele sector kan baat hebben bij het verhogen van de kwaliteit van communicatie- en marketinginspanningen. Het veld constateert dat de expertise en huidige kwaliteit aan versterking toe is. De Raad voor Cultuur en de Commissie Cultuurprofiel zijn van mening dat de communicatie- en educatiefunctie in instellingen nog te vaak te weinig gewicht heeft, niet over de juiste expertise beschikt, te beperkte budgetten beschikbaar heeft of teveel op beproefde methodes of bekend publiek vertrouwt.

Dat komt de zichtbaarheid van kunst en erfgoed niet ten goede. Daarom wil de Mondriaan Stichting investeren in de ontwikkeling van hoogstaande expertise en vernieuwende communicatiestrategieën, waarin organisaties bijvoorbeeld gebruik maken van nieuwe media en samenwerken met partners of experts uit andere sectoren. De Mondriaan Stichting reserveert een budget voor de ondersteuning van activiteiten op dit gebied (bijvoorbeeld ontwikkeling van bijzondere, innovatieve en experimentele campagnes) en is bereid om daaraan zonnodig en op basis van de suggestie van de Raad voor Cultuur een actieve inspanning te leveren. Overwogen wordt het opzetten van op maat georganiseerde Masterclasses.

___ COLLECTIEMANAGEMENT Een goed samengestelde en onderhouden collectie is voor erfgoed-beherende instellingen een belangrijke voorwaarde voor goed functioneren. De Mondriaan Stichting draagt daarom graag bij aan het verder vergroten van expertise op dit terrein, door ondersteuning van bijzondere initiatieven op het gebied van collectiebeheer. Het kan dan gaan om de ontwikkeling van visie op collectievorming, -beheer, -onderhoud en -afstoting.

Afstoting van collecties heeft de bijzondere aandacht in het rijksbeleid, omdat het bijdraagt aan kwaliteitsverbetering van de collectie en een verbeterd collectieprofiel. Daarom wil de Mondriaan Stichting extra mogelijkheden bieden voor museale afstotingsoperaties die volgens de leidraad van het ICN worden uitgevoerd.

internationalisering

Zoals in het Internationale beleidsplan (zie bijlage 1) staat beschreven, is de Mondriaan Stichting, naast de ondersteuning van projecten op het gebied van internationalisering ook zelf actief, onder meer door het organiseren van een jaarlijkse Oriëntatieris en het Bezoekersprogramma.

___ ORIËNTATIEREIZEN Om internationale netwerkvorming en uitwisseling te stimuleren, organiseert de Mondriaan Stichting samen met het Prins Claus Fonds en het Instituut voor Beeldende, Audiovisuele en Mediakunst (Vlaanderen) jaarlijks een Oriëntatieris voor in Nederland en Vlaanderen werkende curatoren, critici en andere professionals in de beeldende kunst. Het doel van de reizen is om de deelnemers in relatief korte tijd een indruk te geven van ontwikkelingen in de minder bekende, maar inhoudelijk interessante delen van de wereld. De reis draagt bij aan netwerkvorming, uitwisseling en samenwerkingsprojecten met organisaties uit niet-westerse landen.

___ BEZOEKERSPROGRAMMA De Mondriaan Stichting nodigt sinds 1996 buitenlandse gasten uit om zich te oriënteren op de actuele ontwikkelingen in de kunst in Nederland. Zij doet dat om internationale belangstelling te wekken voor hedendaagse kunst in Nederland en de positie daarvan in het buitenland te versterken. De gasten zijn werkzaam in bijvoorbeeld musea en andere tentoonstellingsruimtes of zijn zelfstandig curator of criticus. Zij krijgen in nauw overleg een individueel programma aangeboden dat aansluit bij hun praktijk en interesse.

___ INTENSIVERINGEN In het kader van het internationaal cultuurbeleid (*Koers Kiezen*) stimuleert de Mondriaan Stichting gericht, via bijvoorbeeld geografische of thematische programma's. In 2007 is de Mondriaan Stichting van start gegaan met drie gerichte programma's die tegemoetkomen aan de behoefte tot meer internationalisering in de Nederlandse beeldende kunst en erfgoedsector.

MEDITERRANE EN ARABISCHE WERELD Buitenland- en binnenlandpolitieke en cultuurintrinsieke beweegredenen liggen ten grondslag aan een verkenningstraject naar de Mediterrane en Arabische wereld, dat de SICA samen met fondsen en sectorinstellingen in opdracht van de Ministeries van BZ en OCW vanaf 2007 uitvoert. De verkenning moet uitwijzen waar, in welke disciplines en op welke gronden intensivering

van culturele uitwisseling wenselijk is. De ministeries zullen op basis van de uitkomsten een besluit nemen over een mogelijk meerjarenprogramma.

De Mondriaan Stichting hecht zeer aan intensivering van de relaties met deze landen en zet voor de komende beleidsperiode in op extra stimulans van samenwerking tussen Nederlandse instellingen en de genoemde regio. Daarom onderzoekt zij de mogelijkheden om samenwerking voor de langere termijn tussen culturele en wetenschappelijke organisaties in Nederland en deze regio te stimuleren. Hierover is de Mondriaan Stichting onder meer in gesprek met ISIM, het Prins Claus Fonds en relaties in het Midden-Oosten en Noord-Afrika.

De Mondriaan Stichting wil dialoog, debat, uitwisseling en presentaties stimuleren, onder meer door het organiseren van oriëntatierizen en het opzetten van een 'omgekeerd bezoekersprogramma', waarmee Nederlandse professionals zich ter plaatse kunnen oriënteren. Ook wil de Mondriaan Stichting lofts, analoog aan die in New York, in de regio aanbieden. Een belangrijke doelstelling hierbij is om de kennis en netwerken van betrokken partners voor een breed publiek zichtbaar te maken.

NIEUWSGIERIGHEIDSBELEID De Mondriaan Stichting heeft het afgelopen jaar, samen met een groot aantal culturele en ontwikkelingsorganisaties, aandacht gevraagd voor het stimuleren van internationale samenwerking en pleit voor het ontwikkelen van een Nieuwsgierigheidsbeleid. Nieuwsgierigheid naar culturele ontwikkelingen, ook buiten de gevestigde culturele orde en centra, is van belang om de aansluiting bij de eigen lokale context nog beter te garanderen.

Dit beleid moet de interesse in en kennis van andere culturen stimuleren, onder meer door bijvoorbeeld kennisuitwisseling of samenwerking tussen culturele organisaties en organisaties op het gebied van ontwikkelingsamenwerking te bevorderen.

ARTS COLLABORATORY Arts Collaboratory is een samenwerking met Stichting DOEN en Hivos voor het stimuleren van internationale samenwerking tussen Nederlandse en niet-westerse kunstenaarsinitiatieven. De Mondriaan Stichting wil zo de bekendheid in Nederland met ontwikkelingen in andere delen van de wereld stimuleren. Instellingen in Nederland en het buitenland kunnen ondersteuning aanvragen voor internationale oriëntaties, uitwisseling en gezamenlijke projecten. De eerste aanvragen waren veelbelovend.

V

Overige activiteiten

Naast de eerder genoemde activiteiten (afnamestimulering en voorwaardenscheppende activiteiten) bestaan in de sector bijzondere noden, waarvoor de overheid middelen beschikbaar heeft gesteld. Op basis van haar expertise en taak als zelfstandig bestuursorgaan is de besteding van die middelen bij de Mondriaan Stichting belegd.

incidentele aankopen

De Mondriaan Stichting ondersteunt aankopen van cruciaal belang, die de Collectie Nederland kwalitatief verbeteren of die lacunes in die Collectie vullen. Het gaat hier om aankopen op alle collectiegebieden: van hedendaagse kunst en nijverheid tot oude handschriften en natuurhistorische collecties. Daarbij wordt gewaakt voor dubbelingen of het opbouwen van vergelijkbare collecties op verschillende plekken. Ook de Raad voor Cultuur wijst in haar laatste advies op het belang van een evenwichtige presentatie van de Collectie Nederland. Gedegen aankoopbeleid gaat daaraan vooraf. Om de discussie over het begrip Collectie Nederland te bevorderen, zal de Mondriaan Stichting in samenwerking met Erfgoed Nederland er een publicatie over uitbrengen.

aankoopfonds volkenkundige collecties

De Stichting Volkenkundige Collectie Nederland en de Mondriaan Stichting zetten de samenwerking in het Aankoopfonds volkenkundige collecties voort. Met het fonds worden belangrijke aankopen voor de Nederlandse volkenkundige collectie gefinancierd. De betrokken volkenkundige musea storten (een deel van) hun eigen aankoopbudget in het fonds; het bedrag wordt verdubbeld door de Mondriaan Stichting. De samenwerking, die sinds 1997 bestaat, verloopt uitstekend.

programmabudget eCultuur

eCultuur, nieuwe media en digitalisering van beeld, geluid, muziek, tekst, beweging en ruimte hebben geleid tot grensoverschrijdende projecten. De Mondriaan Stichting heeft deze projecten de afgelopen periode gefinancierd uit de Interregeling, die zij samen met het Nederlands Fonds voor de Film en het Stimuleringsfonds Culturele Omroepproducties uitvoert. Omdat er bij deze projecten bijna altijd sprake is van intensieve samenwerking tussen maatschappelijke sectoren of met het bedrijfsleven, is de Mondriaan Stichting graag betrokken bij het door het Ministerie van OCW aangekondigde programmabudget voor nieuwe mediaprojecten.

wet behoud cultuurbezit

Het erfgoed dat is geplaatst op de lijst van de Wet tot behoud van cultuurbezit bestaat doorgaans uit particulier bezit dat van zo'n groot belang voor Nederland wordt geacht, dat het niet zonder toestemming van de overheid aan het buitenland mag worden verkocht. Omdat plaatsing van objecten op de lijst beperkingen meebrengt voor de eigenaren, kunnen zij ter compensatie in aanmerking komen voor een rijksbijdrage aan de behoudskosten.

behoud specifieke collecties

Op specifieke collectiegebieden zijn soms extra inspanningen nodig om het behoud te garanderen, bijvoorbeeld omdat achterstanden zijn ontstaan. De laatste jaren heeft de Mondriaan Stichting bijgedragen aan dergelijke behoudsprogramma's op het gebied van academisch erfgoed, verspreid audiovisueel erfgoed, mobiel erfgoed en vormgevingserfgoed.

Mogelijk zullen in de toekomst wederom collectiegebieden worden geïdentificeerd waarvoor een extra behoudsinspanning nodig is. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan (een derde fase van het behoud van) de Nederlandse academische collecties en het audiovisuele erfgoed. De Mondriaan Stichting hecht ook aan het grote maatschappelijke draagvlak voor mobiel erfgoed. Dit erfgoed toont ons bij uitstek het leven van alledag en kan rekenen op groot enthousiasme van vele vrijwilligers. Om de behoudsachterstanden niet te laten oplopen zijn extra middelen noodzakelijk. Verder geldt dat er zowel bij private als bij publieke fondsen geen (reguliere) budgetten zijn voor het behoud van deze collecties. Tegelijkertijd constateert de Raad voor Cultuur dat de staat van, bijvoorbeeld, rijkscollecties verslechtert. De afgelopen jaren zijn veel extra financiële middelen vrijgemaakt voor het behoud van monumenten. Een dergelijke inspanning zou ook voor het roerende erfgoed op zijn plaats zijn.

veiligheidszorg collectiebeherende niet-rijksinstellingen

Het Ministerie van OCW heeft voor de periode 2006–2008 middelen beschikbaar gesteld voor het verbeteren van de veiligheidszorg van niet-rijksondersteunde musea, archieven, bibliotheken en andere collectiebeherende instellingen. De ondersteuning van de Mondriaan Stichting is gericht op deskundigheidsbevordering en de verspreiding van ICN's Landelijke Model Netwerkaanpak Veiligheidszorg. Ondersteuning richt zich op acute risico's.

Omdat een grotere deskundigheid ook leidt tot meer inzicht in de noodzakelijke investering in beveiligings(apparatuur) en kennis van sluipende risico's, dringen de instellingen en het Landelijk Contact Museumconsulenten aan op een extra inspanning in de nieuwe beleidsplanperiode om de veiligheidszorg in niet-rijksinstellingen te verbeteren.

kinderboekillustraties

De Mondriaan Stichting werkt samen met het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds op het gebied van geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur. Het NLPVF is verantwoordelijk voor de uitvoering. Per jaar worden een beperkt aantal kinder- en jeugdboeken ondersteund, alsmede de productie van vertalingen van geïllustreerde kinderboeken.

advisering Erfgoed van de oorlog en Cultureel beleggen

Het Ministerie van VWS gebruikt de expertise van de Mondriaan Stichting voor de uitvoering van het subsidieprogramma Erfgoed van de Oorlog. Ook adviseert de Mondriaan Stichting het Ministerie van OCW bij de verlening van verklaringen voor cultureel beleggen.

VI Werkwijze

samenwerkingsverbanden

Dit beleidsplan wil het belang van samenwerking voor de sector benadrukken. De Mondriaan Stichting vindt dit voor haar eigen functioneren evenzeer van belang. Om krachten te bundelen, netwerken te koppelen en expertise te delen, werkt de Mondriaan Stichting samen met andere organisaties. De Mondriaan Stichting ziet samenwerking als een effectief instrument om gemeenschappelijke doelen te verankeren en het bereik te vergroten. In de afgelopen jaren heeft zij daarom samengewerkt (en doet dat nog) met een groot aantal organisaties en instellingen binnen én buiten de cultuursector, zowel in Nederland als daarbuiten (zie bijlage 2).

Partnerschap is een vorm van samenwerking die de komende beleidsperiode verder wordt ontwikkeld. Dat kan variëren van een extra commitment van de Mondriaan Stichting bij projecten van derden, tot de instigatie van projecten door de Mondriaan Stichting in samenwerking met partners. Arts Collaboratory, een samenwerking met Hivos en DOEN op het gebied van kunstenaars-initiatieven in Afrika, Azië en Latijns-Amerika, is daar een voorbeeld van.

De komende tijd wordt in ieder geval naast de eerder beschreven intensiveringen (Mediterrane en Arabische wereld en Nieuwsgierigheidsbeleid; zie pagina 15) op de volgende onderwerpen nauwer samengewerkt met verschillende partners.

— EUROPA De Mondriaan Stichting neemt deel aan een (informeel) netwerk van beeldende kunstorganisaties uit heel Europa, waaronder de British Council (UK) en Institut für Ausland-beziehuning (Duitsland). Doelstelling is om ervaringen uit te wisselen op het gebied van beeldende kunst in Europa en Europese financieringsstromen. De komende periode zal samenwerking op Europees niveau van de aangesloten organisaties nader worden onderzocht.

— CULTUUROVERSCHRIJDEND De Mondriaan Stichting zoekt actief naar samenwerkingsverbanden met niet-culturele instellingen en wetenschappelijke organisaties, om het maatschappelijke bereik van de projecten die zij ondersteunt en ontwikkelt te vergroten.

— FONDSSEN In samenwerking met collega-cultuurfondsen kunnen financieringsstromen gebundeld worden of vindt afstemming plaats over stimuleringsmaatregelen. De samenwerking met andere fondsen voor de gezamenlijke ondersteuning en ontwikkeling van projecten krijgt ook in de komende periode prioriteit. Streven is om waar nodig gezamenlijke financiering te ontwikkelen die past bij bijvoorbeeld interdisciplinaire projecten.

beoordeling

De Mondriaan Stichting laat zich voorafgaand aan de besluitvorming door deskundigen adviseren. Om de inhoudelijke beoordeling te verbeteren en de afhandeling van aanvragen efficiënter te maken, is in de afgelopen periode een nieuwe werkwijze geïmplementeerd. De voorbereiding door het bureau van de Mondriaan Stichting bestaat uit een gericht adviesverzoek. Commissies worden voorgezeten door een technisch voorzitter, die primair tot taak heeft om de integriteit van het beoordelingsproces te bewaken. Per vergadering wordt uit een poule van deskundigen een aan-

tal leden uitgenodigd, waarbij de aard van de voorliggende aanvragen leidend is. Deze werkwijze functioneert goed. Elementen uit deze aanpak zijn inmiddels overgenomen door andere fondsen, waaronder het Amsterdams Fonds voor de Kunst en het Nederlands Fonds voor Podiumkunsten+.

adviseurs

De Mondriaan Stichting hecht aan een divers bestand aan adviseurs die verschillende expertises en regionale en culturele achtergronden vertegenwoordigen. Ook is sprake van een evenwichtige balans tussen specifieke deskundigheid en een bredere blik. Met het oog op het nieuwe beleid zullen de commissies behalve met expertise over erfgoed, beeldende kunst en vormgeving, nieuwe media, educatie en communicatie worden uitgebreid met expertise uit andere sectoren, zoals de wetenschap, het onderwijs, maatschappelijke organisaties en andere culturele domeinen. Analoog aan de praktijk van cultuurfondsen in het buitenland (bijvoorbeeld in Duitsland en de Verenigde Staten) en de positieve ervaringen opgedaan bij uitvoering van de Interregeling en de Regeling cultuur-educatie, wil de Mondriaan Stichting waar mogelijk werken met een interdisciplinaire beoordeling.

internationale deskundigen

Gezien het grote aantal aanvragen van buitenlandse instellingen zal de Mondriaan Stichting de komende periode meer gebruik gaan maken van de expertise van haar internationale relaties. Bijvoorbeeld door (digitaal) advies te vragen aan deskundigen uit de regio. Daarnaast wordt het advies van de Nederlandse vertegenwoordiging in het buitenland meegewogen in het oordeel.

intendanten

De grote diversiteit aan aanvragen geeft geen aanleiding om in de beoordeling van aanvragen te (gaan) werken met het intendantenmodel. Dit model gaat uit van een persoonlijke keuze, die past bij een beoordeling op alleen artistieke aspecten. Artistieke kwaliteit is slechts één van de aspecten in de beoordeling van projecten.

In gevallen waar een persoonlijke keus tot een beter resultaat leidt, benoemt de Mondriaan Stichting een curator, die in zijn of haar opdracht verantwoordelijk is voor het inhoudelijke programma dan wel de artistieke keuzes. Dit is bijvoorbeeld het geval bij specifieke opdrachten, zoals de Biënnale van Venetië, en andere internationale opdrachten (400 jaar Marokko, 400 jaar Australië, *Thinking Forward*).

digitalisering

Steeds meer aanvragen worden digitaal ingediend. Behalve het gemak voor de aanvrager biedt dit ook mogelijkheden voor een digitale beoordeling. De Mondriaan Stichting onderzoekt de mogelijkheden hiervoor.

(regionale) spreiding

De Mondriaan Stichting constateert dat veel vernieuwing ontstaat op lokaal en regionaal niveau. Sowieso geldt dat het bereiken van andere en nieuwe doelgroepen, bijvoorbeeld in sociale klassen die traditioneel minder gebruik maken van culturele voorzieningen, en regionale spreiding meewegen in de beoordeling van aanvragen. De Mondriaan Stichting committeert zich aan een redelijke regionale spreiding.

voorwaarden en financieringswijze

De Mondriaan Stichting kan alleen bijdragen aan excellente activiteiten met meerwaarde. Om dit te bereiken zijn artistieke kwaliteit en cultuurhistorische waarde voorwaarden. Zij verwacht van een aanvrager dat deze goed voor ogen heeft wat wordt ontwikkeld, voor welk publiek en waarom. Als afnamefonds worden alleen projecten met een goed doordachte publieksbenadering gefinancierd. Die kan bijvoorbeeld bestaan uit een scherp omlijnende doelgroep, uit de gekozen samenwerkingspartners of een uitstekend communicatie- en marketingplan.

Op dit moment is voorwaarde voor ondersteuning van een activiteit dat deze zonder de bijdrage niet kan worden gerealiseerd. In de praktijk blijkt de bijdrage van de Mondriaan Stichting vooral van belang om een project beter te maken en het bereik ervan te vergroten. Omdat dit precies het stimulerende karakter van de ondersteuning weergeeft, zal de bestaande beperkende voorwaarde worden afgeschaft. Een succesvol project kan leiden tot hogere inkomsten uit publiek, of aanvullende financiering door private sponsors. De Mondriaan Stichting zal dit succes in de toekomst

niet meer 'straffen' door het intrekken (of verlagen) van de ondersteuning, maar wil in zo'n geval samen met de aanvrager een goede bestemming vinden voor het ontstane overschot. Het kan dan gaan om financiering van een volgend project of een bijdrage aan de professionalisering van de organisatie. Daarnaast zal zij ook andere vormen van financiering blijven aanbieden, zoals het verstrekken van leningen, bijvoorbeeld voor de voorfinanciering van grote projecten.

De huidige ondergrens van €25.000 geldt al sinds 1997 en is sindsdien niet meer verhoogd. De gemiddelde projectkosten zijn echter sinds die tijd verveelvoudigd. Omdat de Mondriaan Stichting naast grote ook kleine projecten wil financieren laat zij de ondergrens ongewijzigd. Voor voorwaardenscheppende activiteiten en de ontwikkelsubsidies geldt geen ondergrens.

Omdat de Mondriaan Stichting hecht aan het maatschappelijk draagvlak van een project, financiert zij (sinds haar oprichting) maximaal 40% van de variabele kosten van een project. Om stapeling van middelen te voorkomen mag de totale financiering uit maximaal 60% publieke fondsenfinanciering bestaan. Rijksgefinancierde instellingen kunnen aanvragen voor projecten die buiten hun Cultuurnota-begroting vallen. Voor sectorinstellingen gelden de afstemmingsafspraken, zoals die eerder op verzoek van het Ministerie met Premisela en SKOR zijn gemaakt. Een uitzondering wordt gemaakt voor de museale functie van sommige van deze instellingen.

VIII

Financiën

De Mondriaan Stichting vraagt voor de komende periode een hogere subsidie. Daarvoor is een aantal redenen:

___ OVERHEVELING GELDSTROOM BKV EN CULTUURNOTA-MIDDELEN De Mondriaan Stichting pleit al jaren voor verhoging van het budget voor presentatie-instellingen. In de brief over het beeldende kunstbeleid heeft Minister Plasterk aangekondigd €1,5 miljoen over te hevelen naar de Mondriaan Stichting. Hiermee kan worden geïnvesteerd in programmeringen van presentatie-instellingen (€1 miljoen) en hedendaagse kunstmusea (€0,5 miljoen). Daarnaast gaat de Mondriaan Stichting er, mede op basis van het advies van de Raad, vanuit dat ondersteuning van enkele instellingen of activiteiten die nu in de Cultuurnota worden ondersteund, vanaf 2009 op de Mondriaan Stichting zullen zijn aangewezen.

___ STIJGING PROJECTKOSTEN Projectkosten stijgen veel harder dan de inflatie. Een project kost in 2008 aanzienlijk meer dan een aantal jaar geleden als gevolg van hogere kwaliteit en professionaliteit, internationale samenwerking en een toenemend gebruik van bijvoorbeeld nieuwe media. De gemiddelde kosten van bijvoorbeeld een project voor beeldende kunst bedroegen in 2007 €245.163. In 2005 was dat bedrag €142.820. Daarbij moet rekening worden gehouden met het feit dat de honoraria voor kunstenaars op dit moment zelden (volledig) in de begroting worden opgenomen.

___ HOGER AANGEVRAAGD EN TOEGEZEGD BEDRAG De stijging van het aangevraagd bedrag is deels in lijn met de stijging van de totale projectkosten. Daar komt bij dat sinds 2005 de budgetten bij rijksoverheid, provincies en gemeenten gekrompen zijn. Aanvragers vragen daarom per project meer ondersteuning aan bij de Mondriaan Stichting. Het is essentieel dat projecten kunnen worden uitgevoerd op een voldoende niveau. Daarom geeft de Mondriaan Stichting er de voorkeur aan projecten met een reëel bedrag te ondersteunen, ook als dit betekent dat minder projecten kunnen worden gehonoreerd. Dit leidt tot een stijging van het gemiddelde toegezegde bedrag per aanvraag. In 2004 was dit bedrag voor bijvoorbeeld publieksactiviteiten erfgoed €38.766; in 2007 ging het gemiddeld om €49.365 per project.

___ STIJGING AANTAL AANVRAGEN De Mondriaan Stichting heeft sinds de invoering van het nieuwe beleid in 2005 te maken met een forse stijging van het aantal aanvragen. Door het reduceren van formele eisen konden aanvragers meer uiteenlopende projecten indienen. Nieuwe aanvragers vonden vaker dan voorheen hun weg naar de Mondriaan Stichting. Het gaat hier vooral om aanvragers van buiten de (reguliere) sector, zoals maatschappelijke organisaties. Het aantal aanvragen lijkt in 2007 zijn top te hebben bereikt. Dat neemt niet weg dat het nieuwe beleid alleen kan slagen als er voldoende ruimte is voor nieuwe initiatieven van binnen en buiten de sector. Er moet sprake zijn van een redelijke kans van slagen en een navenant honoreringspercentage.

___ NIEUWE MOGELIJKHEDEN EN UITBREIDING WERKTERREIN De, mede op verzoek van erfgoed- en kunstinstellingen tot stand gekomen, uitbreiding van de mogelijkheden met de financiering van voorwaardenscheppende activiteiten, ontwikkelkosten en meer langlopende programmeringen kan niet budgetneutraal worden uitgevoerd. Deze nieuwe instrumenten hebben hun weerslag gekregen in de begroting. Ook de gewenste uitbreiding naar publieksactiviteiten voor onroerend erfgoed brengt extra uitgaven met zich mee.

___ PM POSTEN Een aantal plannen is als PM-post opgenomen in de begroting. Het gaat om activiteiten die in de periode 2005-2008 met incidentele financiering, dus buiten de Cultuurnota, tot stand zijn gekomen. In sommige gevallen gaat het ook om zaken waarvan voorzetting in 2009 wenselijk is.

begroting 2009–2012

Financiering van afname	13.530.000
Ontwikkelkosten	450.000
Projecten	6.000.000
Programmeringen	5.630.000
Prijzen	600.000
KunstKoop	850.000
Voorwaardenscheppende activiteiten	1.970.000
Excellentie en innovatie	950.000
Professionalisering	500.000
Internationalisering	520.000
Overige activiteiten	2.990.000
Incidentele aankopen Collectie Nederland	2.700.000
Volkenkundig aankoopfonds	140.000
Programmabudget eCultuur	PM
Wet tot Behoud van Cultuurbezit	100.000
Vormgevingserfgoed	PM
Mobiel erfgoed	PM
Erfgoed veiligheidszorg	PM
Kinderboekillustraties	50.000
Extra inspanning digitalisering erfgoed	PM
Voorfinanciering overnamekosten	250.000
Internationale promotie	2.450.000
Presentaties buitenland	2.200.000
Nationale representatie (Venetië)	250.000
Effectmeting en monitoring	45.000
Totaal activiteitenlasten	20.985.000

Korte toelichting op begroting

Aan het eind het Internationaal beleidsplan (bijlage 1) is ook een begroting opgenomen. De begrotingsposten investeringen voor de lange termijn en zichtbaarheid zijn onderdeel van voorwaardenscheppende activiteiten (respectievelijk internationalisering en reflectie en debat).

Door de incidentele uitgaven voor bijvoorbeeld aankopen fluctueert het overheadpercentage sterk: in 2007 6,3% en in 2006 8,4%. De Mondriaan Stichting streeft naar een vergelijkbare laag percentage voor de komende periode. Het overheadpercentage zal op geen enkel moment meer dan 10% worden.

De Mondriaan Stichting heeft op dit moment per jaar 2,7 miljoen euro beschikbaar uit de Cultuurnota voor de ondersteuning van cruciale aankopen voor de Collectie Nederland. Overbestedingen worden gefinancierd uit een Aankoopfonds. Uitgaven verschillen sterk per jaar. Zo besteedde de Mondriaan Stichting 2,8 miljoen

euro in 2006. De bestedingen in 2007 waren 5,75 miljoen euro (2,7 miljoen uit de Cultuurnota, het restant uit het Aankoopfonds). Om ervoor te zorgen dat de erfgoedsector adequaat kan inspringen op werk dat op de markt wordt aangeboden, is het noodzakelijk dat de Mondriaan Stichting beschikt over een redelijke reserve.

De Mondriaan Stichting kan (beperkt) leningen verstrekken voor de overname- en ontwikkelkosten van tentoonstellingen. Hiervoor zijn middelen opgenomen op de begroting, die niet meetellen in het aangevraagde bedrag. Tot op heden zijn alle verstrekte leningen waarvan de termijn is afgelopen ook terugbetaald. De verstrekte leningen worden op de balans opgenomen en niet gemacht met cultuurnotasubsidie.

Bijlagen

1	Internationaal beleidsplan 2008–2012	27
2	Samenwerkingspartners	37
3	Financieringsmogelijkheden 2009–2012	38

1 Internationaal beleidsplan 2008–2012

INLEIDING

De Mondriaan Stichting is het stimuleringsfonds voor de hedendaagse beeldende kunst en vormgeving en cultureel erfgoed. Primaire taak is het bevorderen van de belangstelling en de afname in Nederland en daarbuiten. Nieuw is de grotere aandacht voor internationalisering, erfgoed en ontwikkeling.

Het internationaal beleid van de Mondriaan Stichting is een tweesporen beleid. Enerzijds gericht op de internationalisering van de beeldende kunst en vormgevingssector en het cultureel erfgoed in Nederland, anderzijds op de internationale promotie van de hedendaagse beeldende kunst en vormgeving uit Nederland. Deze twee bewegingen staan niet los van elkaar, maar beïnvloeden elkaar wederzijds.

Daarom is in dit plan gekozen voor een intensivering op het gebied van internationalisering, zodat een evenwichtige verhouding ontstaat tussen promotie ('export') en internationalisering ('import'). Nieuw is bovendien de grotere aandacht voor erfgoed, waarvoor aanzienlijk meer mogelijkheden worden geschapen. Ook kiest de Mondriaan Stichting nadrukkelijk voor het investeren in de kwaliteit van projecten, dus in de ontwikkelingsfase van bijvoorbeeld een samenwerking. Dit kan de kwaliteit van projecten ten goede komen en de interesse in internationale samenwerking bevorderen.

Met het internationaliseringsbeleid, dat zowel op de beeldende kunst en vormgeving als op cultureel erfgoed is gericht, wil de Mondriaan Stichting bevorderen dat Nederlandse instellingen de eigen activiteiten in een internationale context plaatsen en dat het Nederlands publiek kennis kan nemen van belangrijke internationale ontwikkelingen. Mondialisering en multiculturaliteit maken internationale samenwerking immers steeds belangrijker. Aansluiting bij het internationale discours is daarom essentieel. De bestaande instrumenten van het internationaliseringsbeleid (de import van buitenlandse presentaties, het ondersteunen van internationale programmering, samenwerkingsrelaties en de opbouw van netwerken) worden daarom in dit plan uitgebreid met een aantal nieuwe ondersteuningsmogelijkheden en activiteiten.

Het promotionele beleid is gericht op het stimuleren van buitenlandse belangstelling voor en waardering van beeldende kunst en vormgeving uit Nederland en dus op de 'export'. Daarvoor zijn verschillende instrumenten: van het ondersteunen van allerhande presentaties in het buitenland tot het uitnodigen van belangrijke buitenlandse curatoren en critici om kennis te nemen van de ontwikkelingen in ons land middels het bezoekersprogramma. Hiermee hopen wij de vraag naar Nederlandse kunst en design in het buitenland te stimuleren.

Voor het cultureel erfgoed is een internationaal promotioneel beleid minder relevant. Er is in andere landen veel belangstelling voor het Nederlands erfgoed, tentoonstellingen kunnen rekenen op een groot publiek en sponsors zijn makkelijker te vinden.

Bij de uitvoering van haar internationaal beleid werkt de Mondriaan Stichting samen met een groot aantal partners: collega-fondsen en organisaties in binnen- en buitenland, zoals het Prins Claus Fonds, Hivos, Stichting DOEN, het NFPK, NLPVF, SICA en Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland, IBK (België) en VOLTAGE.

In bijgaand plan vindt u de voornemens van de Mondriaan Stichting voor de periode 2008–2012. In Hoofdstuk 1 wordt ingegaan op het waarom van het beleid: het belang van een internationaal perspectief. Hoofdstuk 2 geeft een beeld van de voorgenomen activiteiten en ondersteuningsmogelijkheden op het gebied van internationalisering.

In Hoofdstuk 3 wordt een overzicht gegeven van de voorgenomen activiteiten en ondersteuningsmogelijkheden gericht op internationale promotie. Hoofdstuk 4 gaat in op zichtbaarheid en verantwoording en in hoofdstuk 5 tenslotte treft u de begroting aan.

HET BELANG VAN EEN INTERNATIONAAL PERSPECTIEF

De Mondriaan Stichting vraagt al geruime tijd aandacht voor het belang van een internationale praktijk voor de Nederlandse kunst-, vormgevings- en cultureel erfgoedsector. Een internationaal perspectief is noodzakelijk om verschillende redenen:

— AANSLUITING BIJ INTERNATIONALE KWALITEITSSTANDAARDEN Gezag en reputatie van instellingen worden in de cultuur in toenemende mate in een internationale context bepaald. Het is voor de positie van Nederlandse instellingen belangrijk dat zij zich toetsen aan internationale kwaliteitsstandaarden en inhoudelijke ontwikkelingen. Dat biedt een andere blik op de eigen activiteiten en kan inspireren tot andere of scherpere keuzes.

— INNOVATIE Internationale uitwisseling en samenwerking is op zichzelf vaak al een interessante ervaring, waarbij de eigen praktijk, expertise en visie aan die van anderen wordt getoetst. Een dergelijke context kan leiden tot innovatie en experiment. Uitwisseling zorgt voor inspiratie en nieuwe ideeën en draagt daardoor bij aan innovatie in de Nederlandse culturele sector. Daarnaast is interculturele samenwerking een vereiste in een wereld waarin instellingen en individuen steeds minder plaatsgebonden werken en culturele ontwikkelingen een transcultureel karakter krijgen.

— EXPORTBEVORDERING Nederland is een klein land en biedt daardoor een beperkte afzetmarkt voor met name hedendaagse beeldende kunst en vormgeving. Dat maakt internationale activiteiten essentieel om de afzetmarkt te vergroten.

— NEDERLAND IN DE WERELD Kunst en cultuur dragen positief bij aan het beeld van Nederland in de wereld en kunnen een waardevol onderdeel vormen van public diplomacy. Cultureel erfgoed maakt historische banden met andere landen en culturen zichtbaar en hedendaagse, internationale uitwisseling vindt plaats in de kunst en vormgeving. Het hoge kwaliteitsniveau van de beeldende kunst, vormgeving en erfgoed uit Nederland heeft bijgedragen aan het beeld van Nederland als een innovatieve samenleving en van een culturele vrijhaven. Meer recent wordt Nederland in toenemende mate gezien als een interessant terrein waar creative industry kan floreren.

— MAATSCHAPPELIJKE AANSLUITING Kennis van internationale ontwikkelingen is van belang voor de relaties tussen instellingen en de maatschappij. Het presenteren van kunst en erfgoed uit het buitenland biedt het publiek de kans om kennis te nemen van die ontwikkelingen en andere culturen. Experimenten van buitenlandse organisaties met vormen van publieksbereik, presentatie van nieuwe concepten en positionering in de samenleving kunnen bijdragen aan de eigen missie of aan het debat in Nederland.

Wereldwijde mobiliteit en migratie maken daarnaast een herijking van bestaand draagvlak en publieksbereik noodzakelijk. Duurzame aansluiting bij verschillende doelgroepen vraagt vertegenwoordiging van de diverse samenleving in collecties, presentaties en publieksbenadering. Internationale reflectie en netwerkvorming zijn daarbij onontbeerlijk voor een breder begrip van de rol en positie van beeldende kunst, vormgeving en cultureel erfgoed in andere delen van de wereld en in de Nederlandse context.

uitgangspunten

De Mondriaan stichting hanteert in haar internationale beleid een aantal basisprincipes:

— de Mondriaan Stichting is een stimuleringsfonds voor de afname en presentatie van kunst, vormgeving en erfgoed, en ondersteunt daarom de kosten die samenhangen met de presentatie en het publieksbereik.

— het beleid richt zich op het opwekken van de buitenlandse belangstelling en vraag, niet op aanbod uit Nederland. Dat betekent dat bij de beoordeling de reputatie en het gezag van de buitenlandse instelling of evenement centraal staat.

— betrokkenheid en commitment van de buitenlandse instelling is cruciaal voor het slagen van een presentatie in kwaliteit, bereik en aandacht. Daarom ondersteunt de Mondriaan Stichting slechts een beperkt deel van de kosten, en alleen wanneer sprake is van substantiële buitenlandse cofinanciering (minimaal 50% van de kosten).

voornemens 2008–2012

In de komende periode is er meer aandacht voor internationalisering binnen het internationale beleid van de Mondriaan Stichting. Lag de nadruk tot nu toe vooral op internationale promotie, vanaf 2009 wordt een substantieel deel van het budget gereserveerd voor internationalisering. Bovendien worden nieuwe mogelijkheden gecreëerd voor de ondersteuning van erfgoedprojecten. Tot slot streeft de Mondriaan Stichting naar een evenwichtige geografische spreiding bij toekenningen van projecten, door aandacht te schenken aan onderwerpen rondom culturele diversiteit en transculturele ontwikkelingen, en door het bevorderen van internationale verkenningen.

— **OVERZEESE GEBIEDSDELEN** Voor de periode 2008–2012 wil de Mondriaan Stichting binnen het promotionele beleid ook ruimte maken voor de overzeese gebiedsdelen. Analoog aan de ondersteuning in Nederland, waar sinds 2005 projecten in het gehele Koninkrijk kunnen worden ondersteund, wordt ook het internationale promotionele beleid daarvoor opengesteld. Dat betekent dat deze ondersteuningsmogelijkheden toegankelijk worden voor presentaties van kunst en vormgeving uit het gehele Koninkrijk. Gebrek aan internationale zichtbaarheid en contacten met andere landen werd tijdens werkbezoeken steevast als lacune genoemd.

— **GEBALANCEERDE GEOGRAFISCHE SPREIDING** De Mondriaan Stichting gaat bij haar internationaal beleid uit van een gebalanceerde geografische spreiding. Hoewel niet de opzet, blijkt in de praktijk dat de internationale ondersteuning vooral terecht komt in westerse landen. Het overgrote deel van de aanvragen komt uit (West-)Europa en de Verenigde Staten. Dat is begrijpelijk, omdat daar een uitgebreide infrastructuur bestaat. Het reflecteert echter niet de ontwikkelingen in andere delen van de wereld, die de laatste jaren aan belang winnen.

In landen als China, Zuid-Afrika of Brazilië zijn interessante organisaties werkzaam die groeiende internationale (politieke, economisch en culturele) belangstelling genereren. Met het oog op deze ontwikkeling is het van belang dat beeldende kunst uit Nederland ook in deze landen zichtbaar is. Bij het stimuleren van presentaties en de opbouw van netwerken is kennis van de lokale context essentieel. De Mondriaan Stichting zal de ontwikkeling en verspreiding van deze kennis stimuleren, mede via het Bezoekersprogramma en de Oriëntatierizen. Bij de beoordeling wordt de lokale context in de afweging betrokken.

— **CULTURELE DIVERSITEIT EN DIALOOG** Diversiteit en dialoog zijn wezenlijke uitgangspunten bij internationale activiteiten. Transculturele en grootstedelijke ontwikkelingen karakteriseren onomkeerbaar onze huidige samenleving. Collecties en presentaties kunnen een bijdrage leveren aan het begrip van deze ontwikkelingen. Internationale reflectie en interculturele dialoog dragen bovendien bij aan een breder begrip van beeldende kunst, vormgeving en erfgoed in een cultureel diverse maatschappij.

De Mondriaan Stichting hecht er overigens aan om culturele diversiteit niet te prioriteren binnen een aparte regeling, programma of project, maar als een inclusief begrip te integreren in het regulier beleid, óók in haar internationaal beleid. Aandacht voor het belang van culturele diversiteit en dialoog blijft nodig en de Mondriaan Stichting zal daarom de komende beleidsperiode dit onderwerp bij internationale samenwerking en activiteiten verder stimuleren.

— **EUROPA** Samenwerking met collega fondsen in Europa is een ander aandachtspunt. De Mondriaan Stichting is lid van het informele netwerk van tientallen beeldende kunstorganisaties en -fondsen uit Europa, VOLTAGE. Mogelijkheden voor verdere samenwerking met collega-fondsen in Europa worden onderzocht.

INTERNATIONALISERING

Internationalisering is één van de twee pijlers van het internationale beleid van de Mondriaan Stichting. Het presenteren van internationaal aanbod in Nederland is van groot belang. Niet alleen moet het publiek zich kunnen informeren over ontwikkelingen in het buitenland, ook biedt een internationaal perspectief aanknopingspunten voor reflectie op het eigen functioneren van instellingen en professionals en draagt bij aan netwerkvorming en samenwerkingsverbanden van Nederlandse organisaties met buitenlandse collega's.

Om het internationale aanbod in Nederland te stimuleren, maakt internationalisering sinds 2005 structureel onderdeel uit van alle regelingen van de Mondriaan Stichting, zowel op het gebied van erfgoed als van de hedendaagse beeldende kunst en vormgeving. In de komende periode worden de mogelijkheden en, als het aan de Mondriaan Stichting ligt, het budget aanzienlijk verruimd. Met name bij deze instrumenten is de intensivering van de uitwisseling en samenwerking met (herkomst)landen in Afrika, de Mediterrane regio, Latijns-Amerika, het Midden-Oosten en Zuidoost-Azië prioriteit. Uitwisseling en samenwerking kan immers bijdragen aan een betere (re)presentatie van kunsten en erfgoed uit andere delen van de wereld. De belangstelling voor samenwerking met instellingen in die landen is groeiende, maar vaak ontbreekt het aan een netwerk. Een extra impuls is daarom op zijn plaats.

Ondersteuningsmogelijkheden voor kunst en erfgoed

De onderstaande instrumenten zijn verruimd en staan nu ook voor erfgoedprojecten open. Nieuw is de ondersteuning van internationale verkenning, onderzoek en ontwikkelingskosten.

De instrumenten zijn ingedeeld in twee categorieën:

a) grensoverschrijdende kennis en samenwerking

b) internationale presentaties in Nederland

a) grensoverschrijdende kennis en samenwerking

Onder deze noemer worden activiteiten ondersteund, gericht op samenwerking, uitwisseling, opbouw van netwerken en ontwikkeling van grensoverschrijdende projecten.

— INTERNATIONALE VERKENNING/ONDERZOEK Intensieve internationale verkenning of onderzoek gaat vooraf aan uiteindelijke presentaties. Veel instellingen ontbreekt het aan middelen om dergelijk onderzoek uit te voeren. Daarom wil de Mondriaan Stichting bijdragen aan de kosten van onderzoek of verkenning in het buitenland door een Nederlandse instelling.

— INTERNATIONALE SAMENWERKING: ONTWIKKELINGSKOSTEN Het opzetten van een samenwerkingsproject met een buitenlandse partner is tijdrovend en kostbaar. Voordat het project zover is ontwikkeld dat financiering kan worden gezocht of tot uitvoering kan worden overgegaan, vindt veel overleg en soms onderzoek plaats. Meerdere instellingen hebben de afgelopen jaren aangegeven onvoldoende middelen te hebben om een dergelijke voorbereiding grondig aan te pakken, wat de kwaliteit en ambitie van de uiteindelijke projecten niet ten goede komt. Ook de opbouw van netwerken lijdt hieronder. Om deze drempel te verminderen, zodat betere projecten en netwerken kunnen ontstaan, wil de Mondriaan Stichting de kosten van deze ontwikkelfase ondersteunen.

b) internationale presentaties in Nederland

In deze categorie worden activiteiten ondersteund die gericht zijn op het in Nederland presenteren van, en informeren over internationale ontwikkelingen, kunst en erfgoed.

— OVERNAMEKOSTEN Toonaangevende internationale tentoonstellingen zijn maar zelden in Nederland te zien. Van de bestaande mogelijkheid, waarbij musea ondersteuning kunnen krijgen voor de overname van een bijzondere tentoonstelling met hoogwaardige publieksactiviteiten, wordt op dit moment nauwelijks gebruik gemaakt.

De regeling wordt daarom aangepast: de overname kan worden ondersteund wanneer het om kunst of erfgoed gaat dat nog niet eerder in Nederland te zien is geweest. In aanmerking komt de ondersteuning van kosten die gemoeid zijn met het naar Nederland halen van het project en de intensivering van het publieksbereik in Nederland.

___ BUITENLANDSE GASTCURATOREN IN NEDERLANDSE INSTELLINGEN Om de internationale programmering en reflectie op Nederlandse podia voor beeldende kunst in Nederland te bevorderen, draagt de Mondriaan Stichting bij aan de reis- en verblijfskosten van een werkbezoek van buitenlandse gastcuratoren in een Nederlandse instelling. Van deze mogelijkheid is tot nu toe niet veel gebruikt gemaakt. Omdat de Mondriaan Stichting desondanks overtuigd is van de mogelijkheden, zal de ondersteuning explicieter onder de aandacht worden gebracht. Ook zullen verslagen breder worden verspreid onder vakgenoten in Nederland. De regeling wordt ook opengesteld voor het erfgoed.

___ INTERNATIONALE PROJECTEN Internationale projecten die plaatsvinden in het Koninkrijk kunnen worden ondersteund. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om projecten met toonaangevende internationale collecties, experts, kunstenaars of waarin een bijzondere internationale ontwikkeling of visie wordt getoond, die niet eerder (op die schaal) in Nederland te zien zijn geweest.

___ REIS- EN VERBLIJFSKOSTEN NEDERLANDSE JOURNALISTEN De media hebben met name voor het grote publiek een gidsfunctie; zij vormen bij uitstek een publiekspodium. De Mondriaan Stichting wil daarom de reis- en verblijfskosten van journalisten uit Nederland ondersteunen, wanneer zij een buitenlandse tentoonstelling willen bezoeken met het oogmerk daarover een artikel te publiceren. Het gaat daarbij om gebieden waar (nog) weinig over wordt gepubliceerd. Vanaf 2008 wil de Mondriaan Stichting de regeling ook openstellen voor publicaties over cultureel erfgoed, voor zover het gaat om buitenlandse tentoonstellingen met innovatieve presentatiemethoden.

Beeldende kunst

Op het gebied van beeldende kunst en vormgeving biedt de Mondriaan Stichting de volgende specifieke ondersteuningsmogelijkheden:

a) Arts Collaboratory

b) Oriëntatiereizen

a) Arts Collaboratory

Samen met Hivos en Stichting DOEN heeft de Mondriaan Stichting het programma Arts Collaboratory ontwikkeld. Hivos en Stichting DOEN ondersteunen onafhankelijke kunstenaarsinitiatieven in Afrika, Azië en Latijns-Amerika. De Mondriaan Stichting wil met haar bijdrage aan het programma de samenwerking en uitwisseling met Nederlandse organisaties bevorderen.

De Mondriaan Stichting kan bijdragen aan verschillende activiteiten op het gebied van de uitwisseling met Nederlandse organisaties. Het gaat daarbij om ontwikkelkosten (voorbereidingskosten voor samenwerkingsprojecten), reis- en verblijfskosten (voor buitenlandse gastcuratoren, voor een werk- of onderzoeksperiode bij een van de ondersteunde initiatieven en voor journalisten) en projectkosten (voor een samenwerkingsproject tussen kunstenaarsinitiatieven en organisaties in het Koninkrijk, of presentaties in Nederland).

Binnen het Arts Collaboratory programma zal in het kader van het bezoekersprogramma bovendien bijzondere aandacht worden besteed aan professionals uit Afrika, Azië en Latijns-Amerika. Daarnaast zullen waar mogelijk, ondersteunde kunstenaarsinitiatieven betrokken worden bij de jaarlijkse Oriëntatiereis. Dit om kennismaking met de Nederlandse beeldende kunstsector te bevorderen en bij te dragen aan een betere mondiale spreiding van beeldende kunst netwerken.

b) Oriëntatiereizen

Sinds vier jaar organiseert de Mondriaan Stichting samen met het Prins Claus Fonds en het Instituut voor Beeldende Kunst in België (vanaf 2006) jaarlijks een oriëntatiereis voor professionals in de beeldende kunst (curatoren, directeurs, critici). De reis gaat naar minder bekende, maar inhoudelijk interessante regio's. De reizen dragen bij aan de internationale kennis en het netwerk van de Nederlandse kunstsector en gingen tot nu toe naar het Midden-Oosten, China, Senegal/Zuid-Afrika en Mexico/Curaçao. Bij de totstandkoming van het reisprogramma werken de beide fondsen samen met organisaties, individuen en ambassades ter plaatse en met deskundigen uit hun internationale netwerk.

De reizen blijken effectief: zij leiden tot presentaties in Nederland, samenwerkingsprojecten en verbreding van netwerken. Ook de combinatie van Nederlandse en internationale gasten heeft een duidelijke meerwaarde. De Mondriaan Stichting wil de reizen dan ook na 2008 voortzetten.

Cultureel Erfgoed

Op het gebied van het cultureel erfgoed beschikt de Mondriaan Stichting op dit moment over twee instrumenten: de ondersteuning van overnamekosten van grote buitenlandse producties en van projecten op het gebied van het gemeenschappelijk cultureel erfgoed. Deze instrumenten zijn echter beperkt en fungeren niet optimaal. Daarom worden beide aangepast. De ondersteuning van overnamekosten is gewijzigd en verruimd; deze is te vinden op pagina 30.

Specifiek voor het cultureel erfgoed wil de Mondriaan Stichting vanaf 2008 de volgende ondersteuningsmogelijkheid in het leven roepen:

___GEMEENSCHAPPELIJK CULTUREEL ERFGOED: GEDEELD VERLEDEN Sinds 2005 kan de Mondriaan Stichting kleinere projecten ondersteunen op het gebied van het gemeenschappelijk cultureel erfgoed, een subsidiemogelijkheid binnen de HGIS-middelen. De delegatie van deze middelen heeft niet het beoogd effect gehad. De meeste projecten blijken kostbaarder dan de vastgestelde bovengrens van €150.000; een aantal projecten dat werd ingediend voldeed niet aan de specifieke criteria die bij de regeling horen. Daarover schreven wij u eerder in onze brieven van 8 maart en 19 oktober 2006.

De kennis van gedeelde geschiedenis of historische relaties is in een multiculturele samenleving van groeiend belang en kan bovendien bijdragen aan het imago van Nederland over de grenzen. Daarom wil de Mondriaan Stichting, analoog aan de regeling voor Erfgoed van culturele minderheden in Nederland, een nieuwe ondersteuningsmogelijkheid introduceren.

Met een bescheiden budget willen wij projecten ondersteunen die zich richten op de ontsluiting en presentatie van erfgoed van 'gedeeld verleden': erfgoed dat de relatie met Nederland illustreert, zichtbaar maakt, bekritiseert of in perspectief plaats. Daarbij is vooral aandacht voor projecten met voor Nederland belangrijke herkomstlanden. Voorwaarde is dat (erfgoed)organisaties uit beide landen bij de totstandkoming van het project samenwerken, en dat een presentatie volgt. Het gaat nadrukkelijk niet om projecten die binnen de GCE-criteria van beide Ministeries vallen, maar om een aparte mogelijkheid met een ander karakter.

INTERNATIONALE PROMOTIE

Internationale promotie is om veel redenen van belang: voor de artistieke ontwikkeling (het stimuleren van uitwisseling en samenwerking), vanuit economisch perspectief (om de kleine afzetmarkt te vergroten) en om maatschappelijke redenen (cultureel diverse samenleving, public diplomacy).

Om de presentatie van hedendaagse beeldende kunst en vormgeving uit Nederland internationaal te stimuleren, beschikt de Mondriaan Stichting over een aantal instrumenten.

instrumenten

Om de internationale promotie te bevorderen zet de Mondriaan Stichting de komende periode de volgende instrumenten in:

- 1. Presentaties in het buitenland**
- 2. Investeren in de lange termijn**

1. Ondersteuning van presentaties in het buitenland

a) presentaties door buitenlandse instellingen en op evenementen

De Mondriaan Stichting kan bijdragen aan kosten die gemoeid zijn met de presentatie in het buitenland van kunst en vormgeving van kunstenaars uit het Koninkrijk. Deze (doorgaans bescheiden) bijdrage maakt het voor buitenlandse instellingen aantrekkelijker om een kunstenaar of vormgever uit het Koninkrijk uit te nodigen. Gezaghebbende buitenlandse instellingen met een (internationale) uitstraling kunnen aanvragen.

De regeling functioneert uitstekend: de internationale bekendheid is groot (275 aanvragen in

2006) en de ondersteuning is effectief. De effectiviteit van de regeling blijkt onder meer uit het groeiende aantal ondersteunde presentaties: van 172 in 2002 tot 201 in 2006. In totaal besteedde de Mondriaan Stichting in 2006 een bedrag van €1.986.302. In 2007 dreigt het budget sterk te worden overschreden: het beschikbare budget was in augustus al geheel besteed.

De Mondriaan Stichting kan op dit moment een beperkte bijdrage leveren aan de productiekosten van promotionele catalogi. Hiervan wordt weinig gebruik gemaakt. Bovendien bestaat bij het Fonds BKVB al een soortgelijke mogelijkheid. Daarom wordt deze mogelijkheid bij de Mondriaan Stichting opgeheven.

b) presentaties op kunstbeurzen en vormgevingsmanifestaties

Kunst- en vormgevingsbeurzen zijn belangrijke evenementen voor de internationale zichtbaarheid. Bovendien hebben zij een evident economisch belang. Behalve presentaties door instellingen en galeries (zie boven), ondersteunt de Mondriaan Stichting daarom ook presentaties op belangrijke beurzen (zoals Art Basel voor beeldende kunst en de Salone del Mobile voor vormgeving).

___KUNSTBEURZEN Door de ondersteuning van deelname van galeries aan gezaghebbende internationale kunstbeurzen, draagt de Mondriaan Stichting verder bij aan de internationale positie van hedendaagse beeldende kunst uit Nederland en aan de intensivering van internationale netwerken binnen het galeriecircuit. De beurzen vormen een interessant podium voor de presentatie van kunst uit Nederland. Voor galeries is deelname aan deze beurzen een goede manier om de internationale markt te betreden, contacten te leggen met andere galeries en buitenlandse culturele instellingen om samen te werken bij de promotie van kunstenaars uit Nederland. Beurzen zijn voor de beeldende kunstsector, mede vanuit commerciële overwegingen, belangrijke ontmoetingsplekken. Een galerie kan de helft van de standhuur vergoed krijgen wanneer minimaal de helft van de standruimte voor kunst uit Nederland wordt ingeruimd.

De ondersteuningsmogelijkheid blijkt een uitstekend instrument en bevordert aantoonbaar de aanwezigheid van beeldende kunst en vormgeving uit Nederland op het internationale podium. Wel zorgen nieuwe ontwikkelingen (bijvoorbeeld de opkomst van beurzen in Azië) ervoor dat het aantal geselecteerde beurzen te beperkt is. De Mondriaan Stichting zou dat aantal graag met 2 á 3 uitbreiden.

___VORMGEVING Naast presentaties in musea en in galeries ondersteunt de Mondriaan Stichting ook presentaties tijdens beurzen zoals de Salone del Mobile, Design Tide Tokio en de Parijse modeweek. Uit recent onderzoek blijkt dat de Nederlandse profilering op dit soort evenementen kan worden versterkt, bijvoorbeeld door gezamenlijke pr, marketing en optimalisering van commerciële netwerken. In de komende jaren worden deze voornemens door betrokken partijen uitgewerkt. Vooralsnog ziet de Mondriaan Stichting geen aanleiding zich eveneens hiervoor in te zetten.

c) lofts

De Mondriaan Stichting beschikt over twee lofts in New York, waar kunstenaars en curatoren tegen een geringe vergoeding kunnen verblijven tijdens werkbezoeken of voorbereidingsbezoeken voor een presentatie. Het instrument is succesvol: de bezettingsgraad van de lofts is gestegen van 60% in 2001 naar 85% in 2006. De gebruikers zijn overwegend kunstenaars, vormgevers, curatoren en architecten.

Met het oog op de eerder genoemde intensivering van activiteiten in andere delen van de wereld overweegt de Mondriaan Stichting om ook in Afrika, Midden-Oosten, Latijns-Amerika en Azië een dergelijke voorziening aan te bieden. Gezien de politieke keuzes in het internationaal cultuurbeleid (nota *Koers Kiezen*), de internationale ontwikkelingen en de al beschikbare faciliteiten van collega-organisaties, liggen Brazilië, Libanon en Zuid-Afrika op dit moment voor de hand.

De Mondriaan Stichting overweegt daarbij om de kosten van de lofts in New York terug te brengen, bijvoorbeeld door één loft open te stellen voor andere disciplines. Daarvoor wordt samenwerking met andere fondsen op dit moment onderzocht.

d) nationale representatie

___BIËNNALES VAN VENETIË EN SÃO PAULO Nederland is formeel op twee belangrijke evenementen vertegenwoordigd: de Biënnales van Venetië en São Paolo. De Mondriaan Stichting is verantwoordelijk voor de Nederlandse inzending op deze manifestaties. Zij benoemt daarvoor per editie

een curator, die de te presenteren kunstenaar kiest. Deze gelegenheden zijn vooral van belang voor de internationale vakgemeenschap. Aanwezigheid op andere Biënnales wordt ondersteund binnen de mogelijkheden voor presentaties in het buitenland.

VENETIË Hoewel de kritiek op de vorm van 'nationale' presentaties al jaren groeit blijft 'Venetië' een van de belangrijkste internationale vakevenementen voor de hedendaagse beeldende kunst. Als zodanig is het een zwaartepunt in de internationale promotie. Het beschikbare budget blijkt de afgelopen jaren echter steevast ontoereikend. In 2007 waren de totale kosten van de presentatie ruim €800.000, terwijl het budget slechts €300.000 bedroeg. Het succes van deze editie, getuige onder meer het grote aantal lovende recensies in buitenlandse publicaties, onderstreept het belang van een voldoende budget. Daarom wil de Mondriaan Stichting vanaf 2009 het budget verhogen.

SÃO PAULO In 2006 is de opzet van de Biënnale van São Paulo veranderd. Werd eerst dezelfde opzet als in Venetië gehanteerd, waarbij landen zelf voor inzending zorgden, in 2006 werd voor het eerst gewerkt met een door de organisatie aangestelde curator. De Mondriaan Stichting heeft deze curator in het kader van het Bezoekersprogramma uitgenodigd en er nauw mee samengewerkt, wat resulteerde in een relatief groot aantal kunstenaars uit Nederland op de Biënnale.

Omdat geen eigen inzending meer wordt geproduceerd, wil de Mondriaan Stichting het geormerkte budget daarvoor laten vervallen. Ondersteuning vindt voortaan plaats via de regeling voor presentaties buitenland.

___STATELIJKE OPDRACHTEN Op verzoek van de Nederlandse regering kan de Mondriaan Stichting speciale programma's ontwikkelen, zoals *Thinking Forward* in 2004, *Respect!* in 2005 en *Dutch Dare* in 2006. De laatste tentoonstellingen waren onderdeel van een cultureel programma ter gelegenheid van de viering van vierhonderd jaar relaties tussen Nederland en respectievelijk Marokko en Australië. Bij dergelijke programma's werkt de Mondriaan Stichting samen met organisaties als de SICA, het NFPK, NLPVF en anderen.

De Mondriaan Stichting is een voorstander van deze manier van werken, die is aangekondigd in de nota *Koers Kiezen* en waarbij de regering specifieke keuzes kan maken en opdrachten kan verstrekken. De Mondriaan Stichting werkt graag mee aan de strategische component.

Behalve voor eenmalige opdrachten zoals voor Marokko en Australië pleit de Mondriaan Stichting bovendien voor langer lopende programma's, waarbij over een langere termijn netwerken kunnen worden opgebouwd en samenwerkingsprojecten worden opgezet.

Het eerstkomende programma, gericht op de Mediterrane landen en het Midden-Oosten, valt samen met het belangrijkste aandachtspunt voor het internationale beleid van de Mondriaan Stichting, namelijk het intensiveren van contacten met niet-Westerse delen van de wereld. De Mondriaan Stichting beschouwt dit programma dan ook als prioriteit en is bezig met de ontwikkeling van plannen met een hoog ambitieniveau.

2. Investeren in de lange termijn

Naast de buitenlandse presentaties zelf, hecht de Mondriaan Stichting aan het stimuleren van de toekomstige vraag. Daarom heeft zij de volgende instrumenten ontwikkeld om de belangstelling voor kunst uit Nederland te wekken.

a) internationaal Bezoekersprogramma

De Mondriaan Stichting nodigt jaarlijks ruim twintig vooraanstaande buitenlandse curatoren en critici uit voor een individueel kennismakingsbezoek. Het programma is gericht op de individuele oriëntatie van de bezoeker op actuele ontwikkelingen in de Nederlandse beeldende kunst. Het Bezoekersprogramma leidt tot internationale belangstelling, draagt bij aan de versterking van de positie van kunst uit Nederland in het buitenland en stimuleert internationale netwerkvorming. Het Bezoekersprogramma is zeer effectief en een essentieel onderdeel van het internationale beleid van de Mondriaan Stichting: uit een evaluatie¹ blijkt dat vrijwel alle gasten op termijn

presentaties maken met kunstenaars die ze tijdens het bezoek hebben ontmoet; een groot aantal doet dat zelfs meer dan één keer. Binnen het Bezoekersprogramma zal een aantal plaatsen worden gereserveerd voor culturele professionals uit Afrika, Azië en Latijns-Amerika.

b) reisbudget buitenlandse journalisten

De publicatie van recensies en achtergrondartikelen in het buitenland draagt bij aan de internationale promotie van Nederlandse beeldende kunstactiviteiten. Daarom kan de Mondriaan Stichting bijdragen aan de reis- en verblijfkosten van buitenlandse journalisten die, op uitnodiging van een Nederlandse instelling, een tentoonstelling in Nederland bezoeken en er vervolgens een artikel over publiceren. Het moet daarbij gaan om journalisten van belangrijke internationale bladen en kranten.

ZICHTBAARHEID EN VERANTWOORDING

De Mondriaan Stichting hecht als publiek fonds grote waarde aan een zo breed mogelijke verantwoording van de besteding van haar middelen. De zichtbaarheid van activiteiten en ondersteuningsmogelijkheden is onder meer belangrijk om te zorgen dat aanvragers de mogelijkheden goed kunnen inschatten, om belangwekkende projectvoorstellen aan te trekken en om projectresultaten zo breed mogelijk te verspreiden.

De opgedane contacten, netwerken en ervaringen moeten binnen de sector beschikbaar zijn. Het uitgebreide en wereldwijde netwerk van de Mondriaan Stichting biedt een interessant potentieel voor Nederlandse instellingen, voor nieuwe samenwerkingsverbanden, kennisoverdracht en andere vormen van uitwisseling. Het is daarom zaak deze netwerken zo te ontsluiten dat deze voor Nederlandse instellingen toegankelijk worden. Om netwerkvorming en uitwisseling op internationaal gebied te bevorderen zal de Mondriaan Stichting de komende periode een extra inspanning leveren op deze terreinen door:

a) organisatie lezingen en bijeenkomsten

b) samenwerking

c) nieuwsbrief

d) evaluaties en verslagen

a) organisatie lezingen en bijeenkomsten

Kennis nemen van visies en opvattingen van anderen biedt mogelijkheden voor reflectie op de eigen praktijk, vormt een ingang tot het internationale discours en draagt bij aan netwerkvorming. De Mondriaan Stichting wil daarom de opinie- en netwerkvorming stimuleren door het organiseren en ondersteunen van internationaal georiënteerde lezingen en bijeenkomsten om zo een platform te bieden voor internationaal debat, uitwisseling en reflectie.

De contacten in het kader van het Bezoekersprogramma, het Arts Collaboratory programma en de Oriëntatiereizen bieden een eerste aanknopingspunt. Om de opgedane ervaring, netwerken en expertise breed toegankelijker te maken voor het Nederlands (vak)publiek, zal de Mondriaan Stichting actief lezingen en bijeenkomsten organiseren rond deze personen.

Daarbij wordt waar relevant, samengewerkt met verschillende partners als de SICA, Hivos, Stichting DOEN, Prins Claus Fonds, universiteiten, collega-fondsen, ambassades en andere instellingen.

b) samenwerking

Om de eigen expertise en netwerken breder te verspreiden en expertise te delen, werkt de Mondriaan Stichting veelvuldig samen met andere organisaties. Dat kan gaan om incidentele activiteiten als lezingen (bijvoorbeeld de lezing van Gus Casely-Hartford van INIVA in 2006 met de Universiteit van Amsterdam), maar ook om langdurige samenwerking (zoals de Oriëntatiereizen met het Prins Claus Fonds of Arts Collaboratory met Hivos en Stichting DOEN). Een intensieve

¹ Evaluatie Bezoekersprogramma, 2004, Mondriaan Stichting

samenwerking is die met de SICA, het NFPK en het NLPVF. Behalve dat de Mondriaan Stichting lid is van de Stichtingsraad van de SICA, wordt met deze organisaties nauw samengewerkt bij statelijke opdrachten (bijvoorbeeld bij 400 jaar Nederland-Marokko en 400 jaar Nederland-Australië) en in de opinievorming rond het ICB, bijvoorbeeld in de publicatie *All that Dutch*.

Met de posten wordt structureel samengewerkt in de advisering over aanvragen en bij de organisatie van Oriëntatierizen.

Bijzonder is verder de samenwerking met een groot aantal culturele en maatschappelijke organisaties op het terrein van Cultuur en Ontwikkeling. Gezamenlijk wordt gewerkt aan een kader voor activiteiten op dit terrein, en aan intensivering van de relatie tussen het nationale cultuurbeleid en Cultuur en Ontwikkeling.

c) nieuwsbrief

Vanaf 2008 zal driemaandelijks een nieuwsbrief worden uitgebracht, waarin informatie wordt opgenomen over nieuw beleid, voorbeeldprojecten, internationale activiteiten en contacten. Behalve praktische informatie als deadlines voor aanvragen en aankondigingen van te verwachten bezoekers en lezingen krijgen ook inhoudelijke zaken daarin een plaats (zoals bijvoorbeeld verslagen van Oriëntatierizen).

d) evaluaties en verslagen

De afgelopen jaren is de Mondriaan Stichting begonnen met het breed verspreiden van evaluaties en verslagen van activiteiten en ondersteuningsmogelijkheden. Wij overwegen om het structurele klanttevredenheidsonderzoek, dat iedere twee jaar wordt uitgevoerd door onderzoeksbureau Motivaction, ook uit te breiden naar internationale aanvragers en relaties, zoals bijvoorbeeld de ambassades.

Begroting

	begroting 2008	Begroting 2009-2012
Internationalisering	1.220.000	1.510.000
beeldende kunst, vormgeving en erfgoed	985.000	1.125.000
specifiek beleid (artscollaboratory, gedeeld verleden)	235.000	260.000
Internationale promotie	2.430.000	2.480.000
presentaties buitenland	2.200.000	2.200.000
nationale representatie (Venetië)	200.000	250.000
investeringen lange termijn	30.000	30.000
Zichtbaarheid en verantwoording	40.000	40.000
TOTAAL PER JAAR	3.815.000	4.030.000

Toelichting

Vanaf 2009 vraagt de Mondriaan Stichting uit de HGIS-middelen en de Cultuurnota een bedrag van € 2.015.000. 2008 is een overgangsjaar. Het beschikbare budget uit de Cultuurnota ligt nog vast:

jaarlijks besteedt de Mondriaan Stichting uit Cultuurnotamiddelen gemiddeld € 1.800.000. Wel wordt voor 2008 uit HGIS-middelen al € 2.015.000 aangevraagd.

2 Samenwerkingspartners

De afgelopen jaren werkte de Mondriaan Stichting samen met een groot aantal verschillende organisaties op de volgende terreinen:

Gezamenlijke ondersteuningsmogelijkheden:

- ___ Nederlands Fonds voor Podiumkunsten+ (cultuureducatie)
- ___ Nederlandse Fonds voor de Film (De Verbeelding)
- ___ Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds (Geïllustreerde kinderboeken)
- ___ Fonds voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Bouwkunst (Publicaties)
- ___ Stichting Volkenkundige Collectie Nederland (Volkenkundig aankoopfonds)
- ___ Universiteiten, Stichting Academisch Erfgoed (Conservering van Academisch erfgoed)
- ___ Nederlands Overleg Regionale Audiovisuele Archieven (NORAA) (verspreide av-collecties)
- ___ Hivos, Stichting DOEN (Arts Collaboratory)
- ___ Nederlands Fonds voor de Film, Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroepproducties (Interregeling)

Internationaal cultuurbeleid / Statelijke opdrachten:

Stichting Internationale Activiteiten (SICA), NLPVF, NFPK, Nederlandse ambassades in het buitenland e.a.

De Mondriaan Stichting werkte over specifieke onderwerpen en/of activiteiten samen met partners als:

- ___ Universiteit van Amsterdam, IniVa, Londen (Diversiteitslezing 2006)
- ___ Prins Claus Fonds, Instituut voor Beeldende, Audiovisuele en Mediakunst (BAM)/België (Oriëntatierizen)
- ___ Erfgoed Nederland (Diversiteitslezing 2008)
- ___ Universiteit van Leiden, Institute for Study of Islam in the Modern World (ISIM)
- ___ Koninklijke Academie van Wetenschappen (KNAW)
- ___ Stichting DOEN, Van den Ende Foundation e.a. (Nationale Cultuurbal)
- ___ NGA, FK, Stichting Artes (onderzoek naar kunstbemiddeling)
- ___ BAM, België (Bezoekersprogramma)
- ___ NCDO, Prins Claus Fonds, Hivos, Stichting DOEN e.a. (Cultuur & ontwikkeling/Akkoord van Schokland)
- ___ AVRO, Prins Bernhard Fonds, VSB Fonds, Vereniging Rembrandt (Nieuw in Nederland)
- ___ RKD, Prensela, NAI, NAGO (Vormgevingserfgoed)

Met de volgende organisaties vindt (regelmatig) overleg plaats en wordt beleidsmatig of incidenteel afgestemd:

- ___ Nederlandse Galerie Associatie (NGA)
- ___ Prensela Stichting
- ___ Nederlandse Museumvereniging (NMV)
- ___ Erfgoed Nederland
- ___ Virtueel Platform
- ___ Instituut Collectie Nederland (ICN)
- ___ Vereniging Digitaal Erfgoed Nederland (DEN)
- ___ Gemeenschappelijk Erfgoed Overleg (Ministeries BZ, OCW)
- ___ Provinciale erfgoedhuizen/museumconsulenten (LCM/veiligheidszorg)
- ___ Mobiele Collectie Nederland (MCN/mobiel erfgoed)
- ___ Netwerk CS
- ___ ATANA
- ___ Kosmopolis
- ___ Landelijk Overleg Minderheden (LOM)
- ___ Private fondsen
- ___ Vereniging Rembrandt
- ___ Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland
- ___ VOLTAGE (Europees netwerk van kunstorganisaties en fondsen)

3 Financieringsmogelijkheden 2009–2012

Beeldende kunst-, vormgevings- en erfgoedorganisaties in het Koninkrijk der Nederlanden kunnen aanvragen. De Mondriaan Stichting hanteert voor haar werkterrein een brede definitie: nieuwe media maken er bijvoorbeeld integraal deel vanuit. Het onderstaande overzicht zal een juridische vertaling krijgen in de nieuwe regelingen voor 2009–2012.

ontwikkelkosten

- ___ financiering van voorbereidingskosten voor projecten
- ___ o.a. het inhuren van externe expertise op specifieke terreinen, onderzoek naar best practices of het aangaan van intensieve internationale samenwerking.

projecten

- ___ financiering van projecten die de relatie tussen kunst, vormgeving en erfgoed en publiek (individueel en samenleving) versterken.
- ___ uiteenlopende vormen van activiteiten die in tijd zijn afgebakend: bijvoorbeeld internationale presentaties in Nederland (o.a. Arts Collaboratory en Gedeeld Verleden), educatieve activiteiten, festivals, debatten en publicaties, maar ook om (kunst- of vormgevings)opdrachten door onderwijsorganisaties

programmeringen

- ___ financiering van langlopende programma's van niet-rijks gesubsidieerde beeldende kunst- en erfgoedorganisaties die vernieuwing brengen in de sector
- ___ financiering van opiniërende tijdschriften
- ___ voor moderne en hedendaagse kunstmusea geldt ook een bijdrage aan het structurele aankoopbeleid

prijzen

- ___ Mondriaanprijs voor de organisatie met het meest vernieuwende publieks- of doelgroepenbeleid
- ___ Stimuleringsprijs voor Culturele Diversiteit

KunstKoop

- ___ voor het stimuleren van de particuliere markt voor beeldende kunst en vormgeving

voorwaardenscheppende activiteiten

- ___ communicatie en marketing: ondersteuning van bijvoorbeeld ontwikkeling van bijzondere, innovatieve en experimentele campagnes
- ___ collectiemanagement: financiering van initiatieven op het gebied van collectiebeheer
- ___ projecten op het gebied van internationalisering: bijvoorbeeld buitenlandse gastcuratoren

internationale promotie

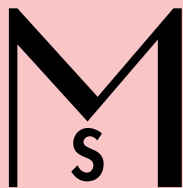
- ___ presentaties van kunst en vormgeving uit Nederland in het buitenland (de buitenlandse organisatie vraagt aan; zie ook Arts Collaboratory)
- ___ presentaties op kunst- en vormgevingsbeurzen
- ___ verblijf in lofts in New York en mogelijke andere delen van de wereld
- ___ reis- en verblijfkosten van buitenlandse journalisten, die een tentoonstelling in Nederland bezoeken en er vervolgens een artikel over publiceren

overige mogelijkheden

- ___ incidentele aankopen: aankopen op alle collectiegebieden die van cruciaal belang zijn voor de Collectie Nederland.
- ___ aankoopfonds volkenkundige collecties (met SVCN): met het fonds worden belangrijke aankopen voor de Nederlandse volkenkundige collectie gefinancierd.
- ___ behoud van objecten op de lijst bij de Wet tot behoud van cultuurbezit
- ___ kinderboekillustraties (met NLPVF)

bij additionele middelen (vooralsnog PM-post op de begroting)

- ___ programmabudget eCultuur: financiering van nieuwe mediaprojecten
- ___ behoud van specifieke collecties, bijvoorbeeld mobiel, academisch en audiovisueel erfgoed
- ___ de verbetering van de veiligheidszorg in collectiebeherende niet-rijksinstellingen

Mondriaan Stichting
(Mondriaan Foundation)

Copyright 2008, Mondriaan Stichting
Ontwerp Ingeborg Scheffers, Amsterdam
Druk Drukkerij Rosbeek, Nuth